

Popis DTD pro ukládání archivních pomůcek druhu inventář a dílčí inventář v digitální podobě

1. Úvod

Následující text je třeba chápat jako přímou součást standardu pro ukládání archivních pomůcek typu inventář nebo dílčí inventář v digitální podobě. Tento text doplňuje DTD¹ v oblastech, které v DTD nelze upravit (v DTD nelze specifikovat význam ani konkrétní obsah elementů ani hodnot atributů). Nedílnou součástí standardu jsou i následující přílohy, které ale v některých případech suplují neexistující obecnou archivní metodiku (příloha č. 3, s. 54) nebo mají poněkud obecnější platnost (příloha č. 1, s. 48 a zvláště příloha č. 4, s. 56).

1.1 Ukládání archivních pomůcek v dokumentech XML

1. Archivní pomůcka v digitální podobě se ukládá ve formátu značkovacího jazyka XML verze 1.0.²
2. Každý dokument XML musí obsahovat právě jednu archivní pomůcku v elektronické podobě. Není tedy možné do jednoho dokumentu XML uložit více archivních pomůcek nebo jednu archivní pomůcku uložit po částech do více dokumentů XML.³ Toto základní východisko je zahrnuto do definice typu dokumentu a je obsaženo přímo v definici kořenového elementu (viz element `dokumentArchPomucky`).
3. Základní logická struktura každé jednotlivé ukládané pomůcky je předepsána v DTD a obsahuje stránka v tomto textu.

Dokument XML, který obsahuje archivní pomůcku v digitální podobě, musí být tedy nejen správně strukturován a validní podle předepsaného DTD, ale navíc musí obsahově splňovat podmínky předepsané v tomto textu.

1.2 Znaková sada a kódování v dokumentu XML

Za základní sadu považujeme více bajtovou znakovou sadu ISO/IEC 10646, případně Unicode.⁴ Z doporučených způsobů kódování je preferována varianta kódování UTF 8.⁵

---

¹ Document Type Definition (angl. zkráceně DTD). Jeden ze způsobů popisu typu dokumentu vytvořený původně pro SGML. V našem případě jde o tzv. externí DTD (uložené v jiném souboru, než ve kterém je uložen dokument XML).

² Extensible Markup Language - (angl. obecně XML). XML je standardem schváleným konsorciem W3C (World Wide Web consortium) pro značkování dokumentů. Jde o podmnožinu standardu SGML (ISO 8879).

³ Za dokument XML budeme tedy považovat právě jednu archivní pomůcku uloženou ve formátu XML. Tento logický celek je následně popsán pomocí DTD. To ale nic neříká o počtu souborů, ve kterých je pomůcka uložena. Je samozřejmě možné v interním DTD definovat externí textovou (XML) entitu, která určí soubor obsahující např. úvod archivní pomůcky, a následně tento úvod vložit do dokumentu XML pomocí odkazu na tuto entitu.

⁴ V některých zdrojích se ISO/IEC 10646 odlišuje od Unicode. Jinde se mluví o ekvivalentu. V dalších se hovoří o ISO/IEC 10646 jako o způsobu kódování Unicode. Pro naši potřebu tyto termíny ale pravděpodobně splývají (v předpokládaném rozsahu používaných znaků).

Černý normalizační institut vydal tuto normu jako ČSN ISO/IEC 10646-1 (znaková sada) a ČSN ISO/IEC 10646-2 (způsoby kódování).

⁵ UTF-8 je pravděpodobně nejvíce podporovaný způsob kódování a jde o výchozí kódování dokumentů XML (pokud není v dokumentu uvedeno jinak v atributu `encoding`).

Vzhledem k předpokládanému způsobu vytváření archivních pomůcek jako výstupu z pořadacích programů a vzhledem k v současnosti využívané platformě těchto programů se současně připouští použití znakové sady a kódování Windows-1250 (CP-1250).

2. Kořenový element dokumentu 'dokumentArchPomucky'

Definuje základní strukturu dokumentu XML, který obsahuje archivní pomůcku.

Zavedení:

```
<!ELEMENT dokumentArchPomucky
  (metaData, pomucka)
>
<!ATTLIST dokumentArchPomucky
  xmlns:CDATA #FIXED "http://www.mvcr.cz/archivy/evidence-nad/ap"
  xmlns:nad CDATA #FIXED "http://www.mvcr.cz/archivy/evidence-nad/nad"
  xmlns:xlink CDATA #FIXED "http://www.w3.org/1999/xlink"
  aDruhVerzeDTD NMTOKEN #FIXED "03-1.0"
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Dokument XML (kořenový element `dokumentArchPomucky`) obsahuje metadata o pomůcce, případně archiváliích, které popisuje (element `metaData`) a vlastní pomůcku v digitální podobě (element `pomucka`).

První fixní atributy definují jmenné prostory definované pro celý dokument. První definuje výchozí jmenný prostor dokumentu archivní pomůcky. Druhý s prefixem `nad` odkazuje na jmenný prostor evidence Národního archivního dědictví (NAD), který budou využívat dokumenty XML obsahující evidence NAD při předávání údajů ze základní, druhotné a ústřední evidence NAD.⁶ Prefix je využit jen u několika atributů, které mají za úkol jednoznačně identifikovat archivní pomůcku a popisované archivní soubory. Třetí jmenný prostor s prefixem `xlink` umožňuje do dokumentu implementovat technologii XLink a XPointer,⁷ jejichž využití je ale volitelné.

Atribut `aDruhVerzeDTD` definuje verzi popisovaného standardu (DTD). Hodnota atributu `aPopis` není blíže specifikována - chápeme ji jako komentář (podobně i dále).

3. Obecné elementy

V této části popíšeme elementy, které se mohou vyskytnout na více místech dokumentu XML.

3.1 Jednoduché datové typy (elementy)

Motivace pro jejich zavedení je různá. Elementy `datum` a `cislo` mají za úkol zpřístupnit tyto specifické údaje pro automatizované úkony. Element `text` slouží převážně k ukládání specifického textu (formátováním, použitým jazykem apod.).

---

⁶ Poznámka k datu vytvoření popisu DTD (duben 2006): Program PEVA verze 1.6 a 1 (07), ve kterém v tomto okamžiku všechny instituce vedou evidenci NAD v digitální podobě, umí komunikovat na této úrovni ve formátu definovaném pracovní verzí schématu XML, který naleznete po instalaci v podadresáři `STRDATA\instalačního adresáře programu`. Schéma XML je zde uloženo v souboru `NadSchema.xsd`.

⁷ Popis najdete např. na <http://www.w3.org/TR/xlink/> nebo v [1].

3.1.1 Element 'text'

Zavedení:

```
<!ELEMENT text
  (#PCDATA | refID | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST text
  aID ID #IMPLIED
  aRez (tucne | kurziva | tucnakurziva | horniindex | dolniindex)
  #IMPLIED
  aPodtrzeni (jednoduchy | dvojite | prerusovane) #IMPLIED
  xml:lang CDATA #IMPLIED
  xml:space (preserve | default) "default"
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Element `text`, je chápán jako element k zápisu speciálních vlastností textu (obsahu jiných elementů), přičemž speciálními vlastnostmi myslíme: formátování (atributy `aRez`, `aPodtrzeni` případně `xml:space`), určení jazyka (jiného než výchozího - atribut `xml:lang`), odkazů (dětské elementy `refID`, `refSimple`, `refExtended`), včetně vkládání obrázků apod. (speciální případ `refSimple`). Dalším speciálním atributem je `xml:space`. Pokud jej uvedete s hodnotou `preserve`, mělo by platit, že při interpretaci elementu jsou tzv. bílé znaky (mezera, tabulátor, odstavec) zachovány (jsou považovány za významné).⁸ Problém je ten, že se na toto chování u existujících aplikací nelze příliš spoléhat.

Příklad 1:

Pravděpodobně nejčastější využití najde při definování zvláštního formátování písma (kurzíva, tučné a podtržené písmo apod.).

```
<odst>
  Tento text je standardním (normálním) řezem <text aRez="kurziva">následuje kurzíva</text> a
  dále pokračuje standardní řez.
</odst>
```

Příklad 2:

Výchozí jazyk dokumentu se definuje v oblasti metadat (v elementu `dc:Language`). Pokud chcete v textu specifikovat jiný jazyk využijete element `text`.

```
<odst>
  Tento text je česky a obsahuje anglické jméno <text xml:lang="en">O' Reilly</text> a dále
  pokračuje česky.
</odst>
```

Příklad 3:

Příklad ukazuje zápis značky poznámky (vysvětlivky) např. v textu úvodu:

```
<odst>
  Text první podkapitoly úvodu<text aRez="horniindex"><refID
  aIDRef="po1">1</refID></text> páté kapitoly, ...
</odst>
```

3.1.1.1 Atribut 'xml:lang'

Speciálním atributem je `xml:lang`, který slouží k určení jazyka vyznačeného textu.⁹ Při zápisu hodnoty atributu je třeba vycházet z těchto pravidel:

⁸ Podrobněji například [3] s. 39 a s. 97 tamtéž.

⁹ Je přímo součástí specifikace XML od W3C (<http://www.w3.org/TR/REC-xml>). Způsob vyplnění atributu je specifikován podrobně v IETF RFC 20066.

- a) předpokládá se kódování jazyka podle ISO 639 (např. cs=čeština, de=němčina), případně podle ISO 639-2 (třímístná zkratka);¹⁰
- b) nebo uživatelské kódování - např. x-chodsko (x- je v tomto případě povinnou součástí kódu);
- c) nebo kódování registrovaného u IANA (Internet Assign Nimbers Authority) - např. i-yi = jidis (i- je opět povinnou součástí kódu).

V našem případě preferujeme možnost a) a kódování jazyka podle ISO 639. Ostatní případy uvádíme spíše jen pro úplnost, protože je přípouští norma.

Možné je doplnění subkódem země podle ISO 3166 (za pomlčkou) - např. en-GB nebo en-US. Opět se preferuje varianta s dvou písmenným kódováním.

3.1.2 Element 'datum'

Zavedení:

```
<!ELEMENT datum
  (#PCDATA | refID | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST datum
  aID ID #IMPLIED
  aRez (tucne | kurziva | tucnakurziva | horniindex | dolniindex)
  #IMPLIED
  aPodtrzeni (jednoduche | dvojite | prerusovane) #IMPLIED
  aNormDat CDATA #IMPLIED
  aTypDat (vlastni | priorum | posteriorum) "vlastni"
  aOdhadDat (ne | ano | ano-ne | ne-ano) "ne"
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Slouží k uložení údajů typu datum, případně typu datum a čas nebo časových intervalů. Patří mezi elementární datové elementy, a první část atributů je proto stejná jako v u elementu text.

Atribut aNormDat slouží k zápisu data (času, časového intervalu) podle ČSN ISO 8601. Atribut aTypDat má význam, pokud jde o údaj (datum), který určuje dataci archiválií. Atribut aOdhadDat definuje, zda jde odhad či přesnou hodnotu.

Podrobný popis způsobu zápisu hodnot atributů aNormDat podle ČSN ISO 8601, ale i hodnot atributů aTypDat a aOdhadDat najdete v příloze č. 1, s. 48.

Příklad:

```
<odst>
  <datum aNormDat="2005-05-17">17. května 1850</datum>
  <datum aNormDat="2005-05">květen 1850</datum>
  <datum aOdhadDat="ano" NormDat="1820/1830">asi 20 léta 19. st.</datum>
  <datum aOdhadDat="ano-ne" NormDat="1918-06-01/1919-05-15">asi od června 1918 do
  15. května 1919</datum>
  <datum aNormDat="1801/1900">19. st.</datum>
  <datum aNormDat="1789/1905">1789 až 1905</datum>
  <datum aNormDat="1890/9999">po roce 1890</datum>
</odst>
```

¹⁰ ISO 639-2 použijeme jen v případě, že v ISO 639 (uvádí se také jako ISO 639-1) neexistuje příslušný jazyk. Existuje variant ISO 639-2b (zde má čeština zkratku cze) a variant ISO 639-2t (zde má čeština zkratku ces). Většina nám dostupný materiálů pracuje s variantou ISO 639-2b, kterou preferujeme i my.

3.1.3 Element 'cislo'

Zavedení:

```
<!ELEMENT cislo
  (#PCDATA | refID | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST cislo
  aID ID #IMPLIED
  aRez (tucne | kurziva | tucnakurziva | horniindex | dolniindex)
  #IMPLIED
  aPodtrzeni (jednoduche | dvojite | prerusovane) #IMPLIED
  aNormCis NMTOKEN #IMPLIED
  aTypCis (standard) "standard"
  aVelicina CDATA #IMPLIED
  aJednotka NMTOKEN #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Umožňuje uložit číselné hodnoty ve standardizovaném tvaru. Umožňuje určit veličinu (např. metráž, počty inventárních jednotek), kterou číslo určuje a její jednotku (např. bm, ks).

Atribut `aNormCis` - zde předpokládáme zápis čísla s oddělovačem desetinných míst "tečka" a podobně pro případné další typy zapisovaných čísel (viz další atribut).

Atribut `aTypCis` - připraveno pro další případné rozšíření podle potřeb (zápis čísla v exponenciálním tvaru apod.). Výchozí hodnotou `standard`, rozumíme zápis racionálního čísla v desítkové soustavě s konečným desetinným rozvojem a standardním (nečeským) oddělovačem desetinných míst - tečkou v hodnotě atributu `aNormCis`.

Atribut `aVelicina` - pokud číslo vyjadřuje naměřenou hodnotu určité veličiny (např. metráž), je možné v hodnotě atributu tuto veličinu určit.

Atribut `aJednotka` - lze určit jednotku, ve které je dána hodnota veličiny (např. bm).

Příklad:

```
<odst>
  <cislo aNormcis="11.05" aVelicina="metráž" aJednotka="bm">11,05</cislo>
</odst>
```

3.2 Odkazové (referenční) elementy

Dále popsané prvky (elementy) umožňují definovat vztahy mezi jednotlivými částmi záznamu archivní pomůcky (např. odkaz z údaje rejstříku na příslušný inventární záznam), případně odkazy na jiné externí informační zdroje (např. na jinou archivní pomůcku). Tato technologie je implementována na elementární úrovni pomocí atributů typu `ID` a `IDREF`. V rozšířené podobě je také využívána technologie `XLink` a v rámci ní také `XPointer`.^{7(s. 2)}

3.2.1 Reference pomocí atributů typu ID a IDREF - element 'refID'

Zavedení:

```
<!ELEMENT refID
  (#PCDATA)
>
<!ATTLIST refID
  aIDRef IDREF #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Obecný element, který může obsahovat znaková data a umožňuje pomocí atributu `aIDRef` "ukázat" na jiný element, který je identifikován atributem typu `ID`. Je jej možné využít např. v odkazech na poznámkový aparát úvodu, "svázat" některé inventární záznamy mezi sebou apod. Jeho užití nepředpokládáme v rejstříku, kde byl definován specializovaný typ elementu (viz kap. 8, s. 34).

Příklad:

Ukazuje zavedení reference (odkazu) na jiný odstavec v úvodu pomůcky (elementu `uvodKapitola` - viz kap. 6.2.1, s. 25).

```
<uvodKapitola aID="uv1" aIDRef="uv" aUrovenVn="1"
aSpecifikace="vyvojPuvodce">
  <nadpis>l. Vývoj původce fondu</nadpis>
  <odst aID="uv1.odst1">První odstavec textu úvodu.</odst>
  <odst aID="uv1.odst2">Text druhého odstavce, který <refID aIDRef="uv1.odst1">ukazuje
na první odstavec.</refID></odst>
  <odst aID="uv1.odst3">Třetí odstavec.</odst>
</uvodKapitola>
```

3.2.2 Reference pomocí jednoduchého odkazu XLink - element 'refSimple'

Zavedení:

```
<!ELEMENT refSimple
  (#PCDATA)
>
<!ATTLIST refSimple
  aPopis CDATA #IMPLIED
  xlink:type (simple) #FIXED "simple"
  xlink:href CDATA #IMPLIED
  xlink:role CDATA #IMPLIED
  xlink:arcrole CDATA #IMPLIED
  xlink:title CDATA #IMPLIED
  xlink:show (new | replace | embed | other | none) #IMPLIED
  xlink:actuate (onLoad | onRequest | other | none) #IMPLIED
>
```

Popis:

Reference definovaná pomocí elementu `refSimple` má oproti předcházející metodě (odkaz pomocí elementu `refID`) určitě širší možnosti. Odkazovat lze i na externí informační zdroje (např. na jiné archivní pomůcky) a pomocí technologie XPointer můžete odkazovat i na elementy, které nejsou jednoznačně identifikovány atributem typu `ID`. Může nahradit i odkazy v rámci jednoho dokumentu XML popsané v předchozí podkapitole (reference elementem `refID`). Nevýhodou v tomto případě je, že pokud odkazujete pomocí technologie XLink na element jednoznačně identifikovaný hodnotou atributu typu `ID`, současné nám známé validující parsery nejsou schopny zajistit, že odkazujete na existující `ID`. Popis jednotlivých atributů je mimo rozsah tohoto materiálu, ale jde o standardní atributy XLink.^{7(s. 2)}

Příklad 1:

Příklad z kap. 3.2.1 (s. 6) přepsaný s použitím elementu `refSimple`.

```
<uvodKapitola aID="uv1" aIDRef="uv" aUrovenVn="1"
aSpecifikace="vyvojPuvodce">
  <nadpis>l. Vývoj původce fondu</nadpis>
  <odst aID="uv1.odst1">První odstavec textu úvodu.</odst>
  <odst aID="uv1.odst2">Text druhého odstavce, který <refSimple
xlink:href="#uv1.odst1" xlink:show="replace"
xlink:actuate="onRequest">ukazuje na první odstavec.</refID></odst>
  <odst aID="uv1.odst3">Třetí odstavec.</odst>
</uvodKapitola>
```

Na rozdíl od předcházejícího příkladu v kap. 3.2.1 zde můžeme doplnit další informace o tom, že k zobrazení odkazu dochází až po požadavku uživatele (`xlink:actuate="onRequest"`) a potom se cílový prostředek (první odstavec) zobrazí v aktuálním okně (`xlink:show="replace"`). Další výhodou je využití technologie `XPointer`, kdy není nutné identifikovat cílový prostředek (v našem případě odstavec) pomocí atributu typu `ID`.

Příklad 2:

Pomocí elementu `refSimple` si lze představit i vložení externích binárních dat (např. obrázků). V tomto příkladu se do "úvodu" pomůcky vloží současně logo archivu (popis elementů `oPomucce` a `institute` najdete dále).

```
<oPomucce>
  <institute aInstitute="czarch://CZ-100000010"><refSimple
xlink:href="logo.jpg" xlink:title="Logo instituce" xlink:show="embed"
xlink:actuate="onLoad"/>Národní archiv</institute>
</oPomucce>
```

Příklad 3:

Posledním užitím, které zde uvedeme, je napojení externích informačních zdrojů na jednotlivé inventární záznamy. Archiválie zahrnuté v inventární jednotce mohou mít digitální kopie (obrazové, zvukové) nebo jde přímo o archiválie v digitální podobě.

3.2.3 Reference pomocí rozšířeného odkazu `XLink` - element '`refExtended`'

Definici elementu `refExtended` a navazujících dětských elementů (`refTitle`, `refResource`, `refLocator` a `refArc`) najdete v DTD. Popis jejich vlastností najdete na stránkách W3C^{7(s.2)} nebo v [1].

Využití tohoto komplexního prostředku je spíše otázkou budoucnosti a praktických potřeb, které se objeví při vytváření archivní pomůcek v digitální podobě. V tomto okamžiku nás napadá například využití při definici souvislostí mezi dvěma či více dílčími inventáři, které popisují stejný archivní soubor, ale i zde bychom pravděpodobně vystačili s jednoduchým odkazem.

3.3 Odvozené datové typy (elementy)

Jsou odvozeny z jednoduchých datových typů popsanych v předcházející části, ale obsahují nejen dětské elementy, ale také přímo text.

3.3.1 Uložení odstavce textu - element 'odst'

Zavedení:

```
<!ELEMENT odst
  (#PCDATA | text | datum | cislo | refID | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST odst
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Element slouží k uložení odstavce textu.¹¹ Je základním prvkem k uložení např. textu úvodu, ale také např. popisu inventární jednotky apod. Může obsahovat textová data (#PCDATA) spolu s dětskými elementy, které mohou sloužit k zápisu speciálně formátovaného textu, čísel apod.

3.3.2 Uložení nadpisu - element 'nadpis'

Zavedení:

```
<!ELEMENT nadpis
  (#PCDATA | text | datum | cislo | refID | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST nadpis
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Je definován naprosto stejně jako element `odst`. Posun je ve významu uložených textových dat - do prvku (elementu) se ukládají nadpisy kapitol úvodu, tabulek a rejstříků. Inventární seznam obsahuje významově podobný, ale jinak koncipovaný element `nadpisIS` (viz kap. 7.1.2, s. 29).

3.3.3 Uložení datace archiválií - element 'datace'

Zavedení:

```
<!ELEMENT datace
  (#PCDATA | datum | refID | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST datace
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Umožňuje zapsat dataci archiválií - časového rozsahu inventárních jednotek, časového rozmezí archivní pomůcky. Při zápisu využívá vlastností prvku (elementu) `datum` popsaného výše (kap. 3.1.2, s. 4).

Příklad:

Jeho předpokládané užití si ukážeme na příkladu zápisu datace inventární jednotky, jejíž archiválie pocházejí z roku 1920 a následně z období 1925 až 1956. Předpokládejme, že součástí inventární jednotky je současně archiválie, která je priorem a u které předpokládáme rok vzniku 1885. Textový

---

¹¹ Předcházející popsané elementy (`text`, `cislo`, `datum`) pokládáme za inline (většinou), element `odst` je typický element typu `block`.

neznačkovaný zápis časového rozsahu inventární jednotky by mohl vypadat nějak takto: "*priorum* [1885], 1920, 1925-1956". Zápis pomocí elementu `datace`:

```
<datace>
  <datum aNormDat="1885" aTypDat="priorum" aOdhadDat="ano" >priorum
  [1885]</datum>, <datum aNormDat="1920">1920</datum>, <datum
  NormDat="1925/1956">1925-1956</datum>
</datace>
```

3.3.4 Ukládání tabulek - element 'tabulka'

Zavedení:

```
<!ELEMENT tabulka
  (nadpis?, zhlavi?, teloTabulky)
>
<!ATTLIST tabulka
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
  aPocetSl NMOKEN #IMPLIED
  aPocetRad NMOKEN #IMPLIED
>
```

Popis:

Umožní uložit do dokumentu XML tabulku. Element `tabulka` může obsahovat jeden nebo žádný element `nadpis`, jeden nebo žádný element `zhlavi`, který slouží k popisu sloupců tabulky a tělo tabulky (element `teloTabulky`).

Volitelné atributy `aPocetSl` a `aPocetRad` mohou nést informaci o počtu sloupců, případně řádek tabulky.

Tabulky bývají často součástí úvodů inventářů, případně tvoří přílohy úvodu. Formátování pomocí tzv. bílých znaků (mezery, tabelátory, znak konce odstavce) není v XML příliš spolehlivé a zde se vám nabízí možnost uložení těchto tabulek ve speciální struktuře (elementu).

V celé definici nenajdete jakékoliv formátovací informace (včetně rozměrů tabulky, sloupců, řádků apod.). Ukládají se vlastně jen data uspořádaná do dané logické struktury.

3.3.4.1 Element 'zhlavi'

Zavedení:

```
<!ELEMENT zhlavi
  (radek)+
>
<!ATTLIST zhlavi
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Volitelný element obsahuje popis sloupců tabulky. Je možné zapsat i víceřádkové záhlaví (volitelné opakování elementu `radek`).

3.3.4.2 Element 'teloTabulky'

Zavedení:

```
<!ELEMENT teloTabulky
  (radek)+
>
<!ATTLIST teloTabulky
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Vlastní tělo tabulky opakuje strukturu předcházejícího elementu.

3.3.4.3 Element 'radek'

Zavedení:

```
<!ELEMENT radek
  (bunka)+
>
<!ATTLIST radek
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Řádek záhlaví a těla tabulky.

3.3.4.4 Element 'bunka'

Zavedení:

```
<!ELEMENT bunka
  (#PCDATA | odst | text | datum | cislo | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST bunka
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
  aDruh CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Základní "ukládací jednotka" tabulky (záhlaví i těla). Ve všech řádcích (element `radek`) musí být stejný počet buněk (bunka), a to v záhlaví (zahlaví) i těle tabulky (teloTabulky). Toto tvrzení ale není obsaženo v definici DTD.

Atribut `aDruh`: Předpokládáme, že do něj bude ukládán charakter údajů zaznamenaných v příslušné buňce. Může také případně sloužit k svázání buněk záhlaví a buněk řádků těla tabulky.

Příklad:

Následující příklad ukazuje uložení přílohy úvodu - část spisové schéma původce archivního fondu.

```
<uvodKapitola aID="uvPr" aIDRef="uv" aUrovenVn="1"
aSpecifikace="uvodPrilohy">
  <nadpis>Příloha: Spisové schéma</nadpis>
  <odst>Příloha popisuje ...</odst>
  <tabulka aID="uvPr.tab1" aPocetSl="3" aPocetRad="2">
    <-- zahlaví tabulky -->
    <zahlaví>
      <radek>
        <bunka aDruh="sig">Signatura</bunka>
        <bunka aDruh="obsah">Obsah</bunka>
```

```

        <bunka aDruh="casRoz">Rozsah let</bunka>
    <radek>
</zahlaví>
<-- telo tabulky -->
<teloTabulky>
    <-- 1. radek -->
    <radek>
        <bunka aDruh="sig">1</bunka>
        <bunka aDruh="obsah">Nejvyšší změny držby</bunka>
        <bunka aDruh="casRoz"><datum
aNormDat=" ">neobsazeno</datum></bunka>
    </radek>
    <-- 2. radek -->
    <radek>
        <bunka aDruh="sig">2</bunka>
        <bunka aDruh="obsah">Vlastnoruční dopisy a výnosy</bunka>
        <bunka aDruh="casRoz"><datum
aNormDat=" ">neobsazeno</datum></bunka>
    </radek>
    <teloTabulky>
</tabulka>
</uvodPrilohy>

```

4. Metadata záznamu archivní pomůcky - element 'metaData'

Zavedení:

```

<!ELEMENT metaData
  (rdf:RDF, oPomucce, oArchivaliich)
>
<!ATTLIST metaData
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>

```

Popis:

Element se členění na popis pomocí `rdf:RDF` (kap. 4.1, s. 12), část `oPomucce` (kap. 4.2, s. 16) a část `oArchivaliich` (kap. 4.3, s. 20). První element slouží zvláště pro strojové čtení, ostatní obsahují údaje, které jsou u pomůcky v listinné podobě součástí úvodu a tiráže.¹² Vzhledem k tomu, že obě části mají jiný účel, některé informace jsou ukládány duplicitně.

¹² Obsah těchto částí archivní pomůcky je specifikován ve vyhlášce č. 645/2004 Sb., v příloze č. 2.

4.1 Popis pomocí Dublin Core (ve struktuře elementu 'rdf:RDF')

Zavedení:

```
<!ELEMENT rdf:RDF
  (rdf:Description)
>
<!ATTLIST rdf:RDF
  xmlns:rdf CDATA #FIXED "http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"
  xmlns:dc CDATA #FIXED "http://purl.org/dc/elements/1.1/"
>
<!ELEMENT rdf:Description
  (dc:Title+, dc:Creator+, dc:Subject*, dc:Description+, dc:Publisher,
  dc:Date, dc>Type, dc:Format, dc:Identifier+,
  dc:Source+, dc:Language, dc:Relation*, dc:Rights*)
>
<!ATTLIST rdf:Description
  rdf:about CDATA #REQUIRED
>
```

Popis:

Jde o popis pomůcky uložené v dokumentu XML v jednom z možných standardů. Rozhodli jsme se ignorovat kvalifikátory Dublin Core. Pokusili jsme se jednoznačně interpretovat jednotlivé elementy z hlediska využití v záznamu archivní pomůcky. Při implementaci údajů Dublin Core do našeho dokumentu XML je využita technologie Resource Description Framework (RDF).¹³ Obě technologie jsou v návrhu DTD implementovány ve svém minimálním rozsahu a využívají standardních jmenných prostorů s prefixy dc a rdf.

4.1.1 Element dc:Title

Zavedení:

```
<!ELEMENT dc:Title
  (#PCDATA)
>
```

Analogicky jednoduše je definována i většina ostatních elementů této části a nebudeme je zde dále uvádět.

Definice v Dublin Core:¹⁴

Jméno dané zdroji.

Popis:

Obsah elementu tvoří název archivní pomůcky. Předpokládáme alespoň jeden výskyt tohoto řetězce. Uvedení druhého výskytu elementu se vždy interpretuje jako podnázev pomůcky.

Příklad:

```
<dc:Title>Inspekce císařských soukromých a rodinných statků Smiřice</dc:Title>
```

4.1.2 Element dc:Creator

Definice v Dublin Core:

Entita primárně odpovědná za vytvoření obsahu zdroje.

¹³ Popis najdete např. na <http://www.w3.org/RDF>.

¹⁴ Definice elementu v překladu podle http://www.ics.muni.cz/dublin_core/DC-czech-1.1.html. Podobně i dále.

Popis:

Obsah elementu nebo elementů tvoří autor nebo autoři (zpracovatelé, sestavovatelé) archivní pomůcky. Každý autor se zapisuje do samostatného elementu. Předpokládáme alespoň jeden výskyt tohoto elementu. Pokud není autor znám, je i prázdný element informací.

Příklad:

```
<dc:Creator>Marie Vávrová</dc:Creator>  
<dc:Creator>Jiřina Juněcová</dc:Creator>
```

4.1.3 Element dc:Subject

Definice v Dublin Core:

Téma obsahu zdroje.

Popis:

Zapíše se předmět a klíčová slova. Vzhledem k tomu, že "doporučuje se vybírat hodnotu prvku z řízeného slovníku nebo formálního klasifikačního schématu"^{14 (s. 12)} a tyto prostředky v současnosti neexistují, jde jen o volitelnou součást.

4.1.4 Element dc:Description

Definice v Dublin Core:

Vysvětlení obsahu zdroje.

Popis:

Do prvního výskytu elementu se vždy vloží text "**Archivní pomůcka**". Prvek je ale chápán širěji, a proto navrhuje i možnost dalšího (volitelného) opakování elementu. Nabízí se například vložení druhu pomůcky do dalšího výskytu elementu.

Příklad:

```
<dc:Description>Archivní pomůcka</dc:Description>  
<dc:Description>Inventář</dc:Description>
```

4.1.5 Element dc:Publisher

Definice v Dublin Core:

Entita odpovědná za zpřístupnění zdroje.

Popis:

Uvede se vydavatel pomůcky.

Příklad:

```
<dc:Publisher>Národní archiv</dc:Publisher>
```

4.1.6 Element dc>Date

Definice v Dublin Core:

Datum spojené s určitou událostí během existence zdroje.

Popis:

Datum vytvoření nebo schválení archivní pomůcky v závislosti na interních pravidlech archivu. Zápis hodnoty podle ČSN ISO 8601 (rrrr-mm-dd) - podrobněji příloha č. 1 (s. 48).

Příklad:

```
<dc>Date>2004-04-29</dc>Date>
```

4.1.7 Element dc:Type

Definice v Dublin Core:

Povaha nebo druh obsahu zdroje.

Popis:

Z přípustných možností obsahu elementu specifikovaných na stránkách Dublin Core přichází do úvahy jediné hodnota "**Text**".

Příklad:

```
<dc:Type>Text</dc:Type>
```

4.1.8 Element dc:Format

Definice v Dublin Core:

Fyzická nebo digitální reprezentace zdroje.

Popis:

Informace o uložení v XML podle specifikací MIME - obsahem elementu vždy text "**text/XML**".

Příklad:

```
<dc:Format>text/XML</dc:Format>
```

4.1.9 Element dc:Identifier

Zavedení:

```
<!ELEMENT dc:Identifier
  (#PCDATA)
>
<!ATTLIST dc:Identifier
  nad:verCisNAD CDATA #FIXED "499/2004"
>
```

Definice v Dublin Core:

Jednoznačný odkaz na zdroj v rámci daného kontextu.

Popis:

Jednoznačná identifikace informačního zdroje v rámci evidence NAD, tj. URI¹⁵ (nejlépe URN).¹⁶ Hodnota URI se koncipuje metodou popsanou v příloze č. 4 (s. 56). Druhý a případně i další výskyt elementu je rezervován např. pro pomůcky, které vyšly tiskem, kde je možné identifikovat příslušnou publikací pomocí ISBN.

Atribut nad:verCisNAD: Hodnota atributu identifikuje verzi číselníku (zde číselníku institucí) z evidence NAD, která je využita v obsahu elementu (zde konstrukci URI) informačního zdroje (zde archivní pomůcky). Podobně i pro některé další elementy.

Příklad:

```
<dc:Identifier>czarch://CZ-100000010/archPomucka?evidencniCislo=01608</dc:Identifier>
```

¹⁵ URI (Uniform Resource Identifier) je jedinečný identifikátor nějakého informačního zdroje. Nemusí jít o existující adresu narozdíl od URL (Uniform Resource Locator).

¹⁶ URN (Uniform Resource Name) je jedinečný identifikátor nějakého informačního zdroje, který nezávisí na umístění a nemění se v čase. Jde o podmnožinu URI.

Používání URN není dnes ještě příliš časté. Jeho základní nevýhodou je, že vyžaduje nějakou překladovou službu, která bude převádět mezi URN a URL.

```
<dc:Identifier>ISBN:80-7169-949-7</dc:Identifier>
```

4.1.10 Element dc:Source

Zavedení:

```
<!ELEMENT dc:Source
  (#PCDATA)
>
<!ATTLIST dc:Source
  nad:verCisNAD CDATA #FIXED "499/2004"
>
```

Definice v Dublin Core:

Odkaz na zdroj, z něhož je popisovaný zdroj odvozen.

Popis:

Uvádí se odkaz (URI) na archivní soubor nebo archivní soubory, který nebo které jsou popsány v archivní pomůcce.¹⁷ Hodnota URI se koncipuje metodou popsanou v příloze č. 4 (s. 56).

Příklad:

```
<dc:Source>czarch://CZ-100000010/archSoubor?cisloListu=01057</dc:Source>
```

4.1.11 Element dc:Language

Definice v Dublin Core:

Jazyk intelektuálního obsahu zdroje.

Popis:

Uvádí jazyk pomůcky podle pravidel uvedených v kap 3.1.1.1, s. 3. Obsah elementu by měl být vždy stejný, pokud nepředpokládáme vznik cizojazyčných pomůcek.

Příklad:

```
<dc:Language>cs-CZ</dc:Language>
```

4.1.12 Element dc:Relation

Definice v Dublin Core:

Odkaz na příbuzný zdroj.

Popis:

Např. odkaz na související archivní pomůcky (katalogy, další části dílčího inventáře nebo i edice z příslušného archivního souboru apod.).

4.1.13 Element dc:Rights

Definice v Dublin Core:

Informace o právech vztahujících se k popisovanému zdroji.

Z jádra Dublin Core byl vynechán prvek Contributor (příspěvatel - entita, která přispěla k vytvoření obsahu zdroje) a Coverage (pokrytí - rozsah nebo záběr obsahu zdroje).

---

¹⁷ Původní určení prvku je trochu jiné, ale ne příliš. Pro naše potřeby je toto přizpůsobení "rozumné".

4.2 Popis archivní pomůcky - element 'oPomucce'

Zavedení:

```
<!ELEMENT oPomucce
  (institute, nazevPomucky+, datace, druhPomucky,
  evidencePomucky, zpracovatel+, pomuckuSestavil*,
  místoVzniku+, rokVzniku, stranCelkem, stranUvodu, schvaleni)
  >

<!ATTLIST oPomucce
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
  >
```

Popis:

V této části popisu archivní pomůcky se sumarizují informace uložené u pomůcky v listinné podobě v titulním listu a v tiráži. Na rozdíl od předcházejícího popisu se využívá čistě archivní metodiky. Jsou vyloučeny jen informace o archiváliích (archivních souborech) popsaných pomůckou, které jsou soustředěny do poslední části popsané v následující podkapitole (viz kap. 4.3, s. 20).

Některé údaje jsou zde uváděny duplicitně k předcházejícímu (popis pomocí standardu Dublin Core), což v tomto případě považujeme za účelné.

4.2.1 Identifikace instituce, ve které pomůcka vznikla - element 'institute'

Zavedení:

```
<!ELEMENT institute
  (#PCDATA | refSimple | refExtended)*
  >

<!ATTLIST institute
  nad:verCisNAD CDATA #FIXED "499/2004"
  aInstitute CDATA #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
  >
```

Popis:

Vedle názvu instituce je k její jednoznačné identifikaci použito URI v hodnotě atributu aInstitute. Hodnota URI se koncipuje metodou popsanou v příloze č. 4 (s. 56). Jeho hodnota musí obsahovat číslo této instituce z číselníku archivů a kulturně vědeckých institucí, kterou vede ministerstvo pro potřeby evidence NAD. Tuto hodnotu ještě upřesňuje pomocný atribut nad:verCisNAD (kap. 4.1.9, s. 14).

Příklad:

Elementy refSimple a refExtended byly do smíšeného obsahu tohoto elementu zařazeny proto, že vám mohou umožnit např. odkaz na domovskou stránku popisované instituce.

```
<institute aInstitute="czarch://CZ-100000010">
  <refSimple xlink:href="http://www.institute.cz" xlink:title="Stránka
  institute" xlink:show="new" xlink:actuate="onRequest">Národní
  archiv</refSimple>
</institute>
```

Srovnajte také předchozí příklad s příkladem č. 2 v popisu elementu refSimple (viz kap. 3.2.2, s. 6).

4.2.2 Název archivní pomůcky - element 'navezPomucky'

Zavedení:

```
<!ELEMENT navezPomucky
  (#PCDATA | text | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST navezPomucky
  aTyp (navez|podnavez) "navez"
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Prvek (element) slouží k zápisu názvu, případně podnázvu, archivní pomůcky. Element lze zapisovat opakovaně a pomocí atributu `aTyp` rozlišit případný podnázev pomůcky. Elementy `refSimple` či `refExtended` mohou ukazovat například na navazující pomůcky ke stejnému archivnímu souboru.

4.2.3 Zápis časového rozmezí archivní pomůcky - element 'datace'

Popis:

Vysvětlení: Prvek (element) slouží k zápisu časového rozmezí archivní pomůcky v podobě přístupné strojovému čtení. Využívá se standardní element `datace` (viz popis v kap. 3.3.3, s. 8)

Příklad:

Příklad odpovídá zápisu [1881] 1902-1912 (1913).

```
<datace aPopis="Časové rozmezí">
  <datum aOdhadDat="ano" aTypDat="priorum" aNormDat="1881">1881</datum>
  <datum aTypDat="vlastni" aNormDat="1902/1912">1902-1912</datum>
  <datum aTypDat="posteriorum" aNormDat="1913">1913</datum>
</datace>
```

4.2.4 Identifikace druhu archivní pomůcky - element 'druhPomucky'

Zavedení:

```
<!ELEMENT druhPomucky
  (#PCDATA | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST druhPomucky
  nad:verCisNAD CDATA #FIXED "499/2004"
  nad:c_druh (03 | 02) #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Element slouží k zápisu druhu archivní pomůcky. Element je koncipován analogicky k elementu `institute`, a to včetně jeho atributů. Hodnoty atribut `nad:c_druh` definované výčtem jsou jasné,¹⁸ protože popisované DTD k popisu pomůcek jiného druhu neslouží.

Příklad:

```
<druhPomucky nad:verCisNAD="499/2004" nad:c_druh="03">inventář</druhPomucky>
```

¹⁸ 03 inventář, 02 dílčí inventář.

4.2.5 Identifikace archivní pomůcky - elementy 'evidencePomucky', 'cisloPomuckyNAD', 'signatura'

Zavedení:

```
<!ELEMENT evidencePomucky
  (cisloPomuckyNAD, signatura?)
>
<!ATTLIST evidencePomucky
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
<!ELEMENT cisloPomuckyNAD
  (#PCDATA | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST cisloPomuckyNAD
  nad:verCisNAD CDATA #FIXED "499/2004"
  aPomucka CDATA #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
<!ELEMENT signatura
  (#PCDATA)
>
<!ATTLIST signatura
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Prvek (element) slouží k identifikaci archivní pomůcky v evidenci NAD (zápis evidenčního čísla pomůcky), případně i v původní evidenci archivu (signatura).

Element `cisloPomuckyNAD` je opět koncipován podobně jako předcházející elementy `druhPomucky` a `institute`. Obsahem elementu by mělo být evidenční číslo pomůcky ze základní evidenci NAD. Pomocí atributu `aPomucka` bude příslušná pomůcka jednoznačně identifikována v evidenci NAD. Hodnota tohoto atributu (URI pomůcky) se opět vytváří podle pravidel uvedených v příloze č. 4 (s. 56).¹⁹

Příklad:

```
<evidencePomucky>
  <cisloPomuckyNAD aPomucka="czarch://CZ-
    100000010/eNAD/ap?evidencniCislo=01608">1608</cisloPomuckyNAD>
</evidencePomucky>
```

4.2.6 Další popis archivní pomůcky

Definice těchto elementů je jednoduchá a najdete je v popisovaném DTD. Všude tam, kde jsme předpokládali možnost odkazu na nějaké jiné zdroje informací, najdete u elementů smíšený obsah, který připouští použití elementů `refSimple` a `refExtended` (např. u sestavovatelů a zpracovatelů - odkaz na jejich osobní stránky apod.).

4.2.6.1 Element 'zpracovatel'

Popis:

Uvádí se jméno a příjmení zpracovatele archivního souboru (v případě více zpracovatelů se jejich jména zapisují do samostatných opakujících se elementů).

---

¹⁹ Srovnej s elementem `dc:Identifier` (kap. 4.1.9, s. 14). Obsah elementu `dc:Identifier` **identifikuje pomůcku** uloženou v příslušném dokumentu XML. Hodnota atributu `aPomucka` popisovaného elementu **identifikuje záznam** stejné **pomůcky** v evidenci NAD.

4.2.6.2 Element 'pomuckuSestavil'

Popis:

Uvádí se údaje o tom, kdo pomůcku sestavil.

4.2.6.3 Element 'mistoVzniku'

Popis:

Uvádí se místo vyhotovení archivní pomůcky.

4.2.6.4 Element 'rokVzniku'

Popis:

Uvádí se rok vyhotovení, případně schválení archivní pomůcky podle interních pravidel instituce.

4.2.6.5 Element 'stranCelkem' a 'stranUvodu'

Popis:

Uvádí se počet stran archivní pomůcky a počet stran úvodu (u těchto údajů musíme vždy vycházet z listinné podoby archivní pomůcky).

4.2.7 Informace o schválení pomůcky - element 'schvaleni'

Zavedení:

```
<!ELEMENT schvaleni
    (jmenoSchvalovatele, datum, cisloJednaci?)
>
<!ATTLIST schvaleni
    aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Postup při schválení archivní pomůcky je interní záležitostí instituce. Ukládané informace vychází z obecné představy o procesu schválení pomůcky (jméno schvalovatele, datum a případně i číslo jednací). Definice těchto elementů je opět jednoduchá a najdete je v popisovaném DTD.

4.2.8 Příklad vyplnění elementu 'oPomucce'

Podkapitola ukazuje kompletní příklad elementu oPomucce možné archivní pomůcky:

```
<oPomucce aID="mD.oP">
  <institute aInstitute="czarch://CZ-100000010"><refSimple
    xlink:href="http://www.institute.cz" xlink:title="Stránka instituce"
    xlink:show="new" xlink:actuate="onRequest">Národní
    archiv</refSimple></institute>
  <nazevPomucky aTyp="nazev">Inspekce císařských soukromých a rodinných statků
    Smiřice</nazevPomucky>
  <datace aPopis="Časové rozmezí">
    <datum aOdhadDat="ano" aTypDat="priorum" aNormDat="1881">1881</datum>
    <datum aTypDat="vlastni" aNormDat="1902/1912">1902-1912</datum>
    <datum aTypDat="posteriorum" aNormDat="1913">1913</datum>
  </datace>
  <druhPomucky nad:verCisNAD="499/2004"
    nad:c_druh="03">Inventář</druhPomucky>
  <evidencePomucky>
    <cisloPomuckyNAD aPomucka="czarch://CZ-
      100000010/eNAD/ap?evidencniCislo=01608">1608</cisloPomuckyNAD>
  </evidencePomucky>
```

```

<zpracovatel>Marie Vávrová</zpracovatel>
<zpracovatel>Jiřina Juněcová</zpracovatel>
<pomuckuSestavil aPopis="Autor úvodu">Jan Souček</pomuckuSestavil>
<mistoVzniku>Praha</mistoVzniku>
<rokVzniku aPopis="Rok vzniku">2003</rokVzniku>
<stranCelkem>69</stranCelkem>
<stranUvodu>12</stranUvodu>
<schvaleni>
  <jmenoSchvalovatele>Jméno ....</jmenoSchvalovatele>
  <datum aNormDat="2004-04-29">29. 4. 2004</datum>
  <cisloJednaci>XX89-23/2004</cisloJednaci>
</schvaleni>
</oPomucce>

```

4.3 Popis archiválií, o kterých pojednává archivní pomůcka - element 'oArchivaliich'

Zavedení:

```

<!ELEMENT oArchivaliich
  (archivniSoubor+, celkemInvJed, celkemMetraz, stavKeDni)
>
<!ATTLIST oArchivaliich
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>

```

Popis:

V této oblasti dokumentu XML jsou soustředěny informace o archiváliích a archivním souboru či archivních souborech, které archivní pomůcka popisuje. Až na jednu výjimku (číslo evidenčního listu NAD) jde o údaje, které jsou v listinné podobě archivní pomůcky uváděny v tiráži.

4.3.1 Informace o popsaném archivním souboru - element 'archivniSoubor'

Zavedení:

```

<!ELEMENT archivniSoubor
  (cisloListuNAD, znacka?, signatura?, evidencniJednotky)
>
<!ATTLIST archivniSoubor
  aPopis CDATA #IMPLIED
>

```

Popis:

U každého archivního souboru,²⁰ který pomůcka popisuje, se zaznamenávají údaje, které archivní soubor identifikují: číslo evidenčního listu NAD a volitelně značka a signatura. Obsah těchto volitelných elementů je jasný a jejich definice najdete v DTD.

Dále se zaznamenávají údaje o evidenčních jednotkách popsaných archivní pomůckou.

²⁰ Předpoklad, že archivní pomůcka daného druhu 03 či 02 popisuje archiválie z více archivních souborů, není příliš pravděpodobná, ale DTD s touto možností počítá. Pokud archivní pomůcka popisuje archiválie více archivních souborů, připouští DTD opakovaný zápis elementu archivniSoubor.

4.3.1.1 Element 'cisloListuNAD'

Zavedení:

```
<!ELEMENT cisloListuNAD
  (#PCDATA | refSimple | refExtended)*
>
<!ATTLIST cisloListuNAD
  nad:verCisNAD CDATA #FIXED "499/2004"
  aArchSoubor CDATA #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Element `cisloListuNAD` je opět koncipován podobně jako některé předcházející elementy, zvláště element `cisloPomuckyNAD`. Obsahem elementu by mělo být číslo evidenčního listu NAD archivního souboru popsaného pomůckou a pomocí atributu `aArchSoubor` bude příslušný archivní soubor jednoznačně identifikován v evidenci NAD. Hodnota tohoto atributu (URI evidenčního listu NAD příslušného archivního souboru) se opět vytváří podle pravidel uvedených v příloze č. 4 (s. 56).²¹

Možnost vkládat referenční elementy (`refSimple`, `refExtended`) souvisí s případnou budoucí možností sumarizace všech informačních zdrojů k danému archivnímu souboru.

4.3.1.2 Elementy 'znacka' a 'signatura'

Popis:

Jde o volitelné elementy, jejich užití je dáno lokálními zvyklostmi zavedenými v instituci, ve které se archivní pomůcka vytváří. Jejich jednoduché definice najdete v DTD.

4.3.1.3 Element 'evidencniJednotky'

Zavedení:

```
<!ELEMENT evidencniJednotky
  (celkemEVJ, (druhEVJ, pocetEVJ)+)
>
<!ATTLIST evidencniJednotky
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
<!ELEMENT celkemEvj
  (#PCDATA)
>
<!ELEMENT druhEvj
  (#PCDATA)
>
<!ELEMENT pocetEvj
  (#PCDATA)
>
```

Popis:

Prvek (element) slouží k zápisu celkového počtu evidenčních jednotek archivního souboru zpřístupněných pomůckou. Dále se specifikují počty druhů hlavních evidenčních jednotek odpovídající rubrikám evidenčního listu NAD.

Pro elementy obsahující číselné hodnoty (`celkemEvj` a `pocetEvj`) byl zvolen jednoduchý textový obsah a ne struktura na úrovni elementu `cislo`, protože zaznamenávané veličiny a jejich jednotky jsou jasné a počty jednotek jsou vždy kladným celým číslem (nehrozí tedy problém zmatku kolem desetinného oddělovače typu tečka či čárka).

²¹ Srovnej s elementem `dc:Source` (kap. 4.1.10, s. 15). Obsah elementu `dc:Source` identifikuje archivní soubor. Hodnota atributu `aArchSoubor` popisovaného elementu identifikuje evidenční list NAD stejného archivního souboru v evidenci NAD.

Obsah elementu druhEVJ (druh evidenční jednotky) vychází z přílohy č. 1 vyhlášky č. 645/2004 Sb.

4.3.2 Počty inventárních jednotek - element 'celkemInvJed'

Zavedení:

```
<!ELEMENT celkemInvJed
  (#PCDATA)
>
<!ATTLIST celkemInvJed
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Prvek (element) slouží k zápisu celkového počtu inventárních jednotek zavedených popisovanou archivní pomůckou.

4.3.3 Metráž popsaných archiválií - element 'celkemMetraz'

Zavedení:

```
<!ELEMENT celkemMetraz
  (#PCDATA)
>
<!ATTLIST celkemMetraz
  aPopis CDATA #IMPLIED
  aNormCis NMTOKEN #IMPLIED
  aTypCis (standard) "standard"
>
```

Popis:

Prvek (element) slouží k zápisu celkové metráže archiválií popsaných archivní pomůckou. Zaznamenává se jen celková metráž, a to i v případě, že archivní pomůcka popisuje více archivních souborů. Konstrukce atributů vychází z koncepce elementu `cislo` (kap. 3.1.3, s. 5).

4.3.4 Metráž popsaných archiválií - element 'stavKeDni'

Zavedení:

```
<!ELEMENT stavKeDni
  (#PCDATA)
>
<!ATTLIST stavKeDni
  aPopis CDATA #IMPLIED
  aNormDat CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Podle přílohy č. 2 vyhlášky č. 645/2004 Sb. se do údaje zapisuje "stav pomůckou zpřístupněných archiválií ke dni".

Zápis standardizované podoby obsahu elementu (hodnoty atributu `aNormDat`) se řídí pravidly uvedenými v příloze č. 1, s. 48.

4.3.5 Příklad vyplnění elementu 'oArchivaliich'

Podkapitola ukazuje kompletní příklad elementu `oArchivaliich` možné archivní pomůcky:

```

<oArchivaliich aID="mD.oA">
  <archivniSoubor>
    <cisloListuNAD aArchSoubor="czarch://CZ-
100000010/eNAD/list?cisloListu=01057">1057</cisloListuNAD>
    <znacka>IS</znacka>
    <evidencniJednotky aPopis="Počty evidenčních jednotek">
      <celkemEVJ>145</celkemEVJ>
      <druhEVJ>Úřední knihy a rukopisy</druhEVJ>
      <pocetEVJ>36</pocetEVJ>
      <druhEVJ>Kartony</druhEVJ>
      <pocetEVJ>109</pocetEVJ>
    </evidencniJednotky>
  </archivniSoubor>
  <celkemInvJed>2569</celkemInvJed>
  <celkemMetraz aNormCis="13.56">13,56</celkemMetraz>
  <stavKeDni aPopis="Stav ke dni" aNormDat="2004-03-15">15. března
2004</stavKeDni>
</oArchivaliich>

```

5. Vlastní záznam archivní pomůcky - element 'pomucka'

Zavedení:

```

<!ELEMENT pomucka
  ((uvodZjed|uvod), inventSeznam, rejstrik*)
>
<!ATTLIST pomucka
  aID ID #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>

```

Popis:

Vlastním záznamem archivní pomůcky rozumíme části, které v listinné podobě nazýváme: úvod archivní pomůcky, inventární záznam a rejstřík nebo rejstříky. Stejná struktura je zachována i při záznamu pomůcky do dokumentu XML. U rejstříku (rejstříků) se předpokládá, že jde o volitelnou součást pomůcky.

6. Úvod archivní pomůcky

Úvod je povinnou součástí inventáře i dílčího inventáře. Je jej možné uložit do dokumentu XML v zjednodušené (element `uvodZjed`) nebo podrobné podobě (element `uvod`). Volba mezi těmito variantami přitom není dána složitostí či rozsahem úvodu, ale jen technickými prostředky, které budou k uložení archivní pomůcky do dokumentu XML použity. Pokud to tyto prostředky umožní, je určitě správnější ukládat úvod do dokumentu XML v podrobnější podobě.

6.1 Zjednodušené uložení úvodu - element 'uvodZjed'

Zavedení:

```
<!ELEMENT uvodZjed
  (#PCDATA)
>
<!ATTLIST uvodZjed
  aID ID #IMPLIED
  aIDRef IDREF #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
  xml:space (preserve | default) "preserve"
>
```

Popis:

V elementu `uvodZjed` jen dovolen jen zápis typu `#PCDATA` a je vyloučeno jakékoliv značkování v rámci tohoto elementu. Element slouží k uložení úvodů archivních pomůcek, které nelze z technických důvodů značkovat ve struktuře elementu `uvod`. Informaci o jeho struktuře nesou jen tzv. bílé znaky,²² což je i deklarováno výchozí hodnotou atributu `xml:space`.

Příklad:

```
<uvodZjed aID="uv" xml:space="preserve">
I. Vnik a vývoj původce fondu
  Velkostatky Bezno a Smiřice náležely k ...
II. Dějiny fondu
  Inspekce po svém vzniku roku 1902 převzala ...
...
...
Příloha: Spisové schéma
Sign.      Obsah                Rozsah let
1  Nejvyšší změny držby         neobsazeno
2  Vlastnoruční dopisy a výnosy  neobsazeno
...
...
</uvodZjed>
```

Z příkladu je zřejmé, že není problém celý text úvodu značkovat "ručně". To je ale také jediná výhoda tohoto přístupu.

6.2 Podrobné uložení úvodu - element 'uvod'

Zavedení:

```
<!ELEMENT uvod
  (uvodKapitola+, uvodPozn?)
>
<!ATTLIST uvod
  aID ID #REQUIRED
  aIDRef IDREF #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Základní informaci nese element `uvodKapitola`. Volitelný element `uvodPozn` může obsahovat poznámkový aparát úvodu. Úvod může obsahovat teoreticky libovolný počet kapitol, ale vždy alespoň jednu. Doporučenou hodnotu povinného atributu `aID` najdete v příloze č. 2 (s. 52).

²² Podrobněji o bílých znacích kap. 3.1.1 Element 'text', s. 3.

6.2.1 Uložení kapitoly úvodu - element 'uvodKapitola'

Zavedení:

```
<!ELEMENT uvodKapitola
(nadpis, (odst | tabulka | castIS)*, uvodKapitola*)
>
<!ATTLIST uvodKapitola
  aID ID #REQUIRED
  aIDRef IDREF #REQUIRED
  aSpecifikace (obecna |
                obsah |
                vyvojPuvodce |
                vyvojSouboru |
                charakterSouboru |
                rozborSouboru |
                usporadaniSouboru |
                uvodPrilohy) "obecna"
  aUrovenVn (1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9) #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Každá kapitola je tvořena nadpisem (kap. 3.3.2, s. 8), následuje text kapitoly jako kombinace odstavců (kap. 3.3.1, s. 8) a případně i tabulek (kap. 3.3.4, s. 9) a elementů `castIS` (kap. 7.1, s. 28). Element `castIS` se zařazuje v případě, že úvod obsahuje části inventárních seznamů, např. části popisovaného archivního souboru umístěné v jiných archivech. Za tímto textem mohou volitelně následovat podkapitoly, které jsou strukturovány stejně jako kapitola (mohou tedy obsahovat další podkapitoly na další úrovni vnoření). Podkapitoly mohou následovat rovnou po nadpisu kapitoly.

6.2.1.1 Atributy 'aID' a 'aIDRef'

Určují hierarchii vnoření kapitol a podkapitol úvodu. Jde o atributy typu `ID` a `IDREF`. Na nejvyšší úrovni je element `uvod` (`aID="uv"`). Elementy `uvodKapitola` v první úrovni (`aUrovenVn="1"`) "ukazují" na tento element (`aIDRef="uv"`). Uvedené hodnoty elementů nejsou součástí DTD, ale v příloze č. 2 (s. 52) najdete doporučení pro jejich tvorbu.

6.2.1.2 Atribut 'aSpecifikace'

Atribut upřesňuje význam kapitol z hlediska logického členění úvodu.

Význam jednotlivých hodnot:

`obecna` - (výchozí hodnota atributu) se používá v případě, že v úvodu nelze zohlednit standardní archivní metodiku (např. sbírky, přepis starších pomůcek);

`obsahPomucky` - kapitolu s obsahem pomůcky lze uvést v této části v případě, že obsah je přímo součástí pomůcky (úvodu);

`vyvojPuvodce`, `vyvojSouboru`, `charakterSouboru`, `rozborSouboru`, `usporadaniSouboru` - charakterizuje význam jednotlivých kapitol podle obecné archivní metodiky;²³

`uvodPrilohy` - ukládání příloh ve standardní struktuře elementu `uvodKapitola`.

6.2.1.3 Atribut 'aUrovenVn'

Určuje vnoření kapitol a podkapitol - první úroveň kapitol (elementů `uvodKapitola`) má přiřazenu hodnotu jedna, první úroveň podkapitol hodnotu dva - podobně pro další vnoření až do max. hodnoty

²³ Základní struktura úvodu inventáře je specifikována v příloze č. 2 vyhlášky č. 645/2004 Sb.

devět. Tento atribut a atributy aID a aIDRef mají stejný účel a nesou do určité míry i stejnou informaci.

6.2.2 Specializovaná příloha úvodu - element 'uvodPozn'

Zavedení:

```
<!ELEMENT uvodPozn
  (nadpis, poznamka+)
>
<!ATTLIST uvodPozn
  aID ID #REQUIRED
  aIDRef IDREF #REQUIRED
  aUrovenVn (1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9) #FIXED "1"
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Element uvodPozn byl zařazen pro případ, že bude existovat mechanismus (program), který dokáže svázat odkazy v textu úvodu s tímto poznámkovým aparátem. Pokud existovat nebude, je možné využívat standardní element uvodKapitola s atributem aSpecifikace="uvodPrilohy".

Element uvodPozn vždy obsahuje nadpis (element nadpis) a alespoň jednu poznámku či vysvětlivku, která je uložena v elementu poznamka. Pevně danou hodnotou atributu aUrovenVn je opět vyjádřeno postavení této specializované přílohy ve struktuře úvodu archivní pomůcky.

6.2.2.1 Element 'poznamka'

Zavedení:

```
<!ELEMENT poznamka
  (cislo, odst+)
>
<!ATTLIST poznamka
  aID ID #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Zápis vlastní poznámky (vysvětlivky, literatury) se vždy skládá ze zápisu čísla poznámky (element cislo - viz kap. 3.1.3, s. 5) a textu poznámky, který může tvořit jeden nebo i více odstavců (element odst - viz kap. 3.3.1, s. 8).

Základním předpokladem je, že odkazy (poznámkový aparát úvodu) budou realizovány pomocí atributů typu ID a IDREF. Proto je také atribut aID v definici elementu poznamka povinný.

6.2.3 Příklad uložení úvodu ve struktuře elementu 'uvod'

Následující umělý příklad úvodu archivní pomůcky obsahuje kapitoly a podkapitoly a poznámkový aparát (vysvětlivky) uložené v elementu uvodPozn.

```
<uvod aID="uv" aPopis="Úvod">
  <uvodKapitola aID="uv1" aIDRef="uv" aUrovenVn="1"
    aSpecifikace="vyvojPuvodce">
    <nadpis>l. Vznik a vývoj původce fondu</nadpis>
    <odst><text aRez="tucne">Velkostatky Bezno a Smiřice</text> náležely k rodinnému fondu,
      který založila císařovna Marie Terezie roku <datum aNormDat="1765">1765</datum> pro
      zaopatření a stavovské vydržování potomků panovnické rodiny. V roce <datum
      aNormDat="1881">1881</datum> zakoupil Smiřice ....</odst>
    <odst>Oba velkostatky se nacházely v úrodném kraji a převažovala zde zemědělská výroba. Bezno
      mělo pět poplužních dvorů: Bezno, Horky, Nemyslovice, ...</odst>
```

```

</uvodKapitola>
<!-- text druhé a třetí kapitoly není součástí příkladu -->
<uvodKapitola aID="uv4" aIDRef="uv" aUrovenVn="1"
aSpecifikace="rozborSouboru">
  <nadpis>IV. Stručný rozbor obsahu fondu</nadpis>
  <odst>Písemnou pozůstalost smířické inspekce tvoří smlouvy, normálie, zprávy inspekce o
  personálním, majetkovém a finančním stavu místních správ velkostatků ve Smiřicích a v Bezně a
  cukrovaru ve Smiřicích.<text aRez="horniindex"><refID
  aIDRef="po2">2</refID></text> Zachovala se rovněž korespondence s ...</odst>
</uvodKapitola>
<uvodKapitola aID="uv5" aIDRef="uv" aUrovenVn="1"
aSpecifikace="usporadaniSouboru">
  <nadpis>V. Záznam o uspořádání fondu a sestavení pomůcky</nadpis>
  <uvodKapitola aID="uv5.1" aIDRef="uv5" aUrovenVn="2"
  aSpecifikace="usporadaniSouboru">
    <nadpis>V.1. Záznam o uspořádání fondu</nadpis>
    <odst>Fond uspořádala v letech 1968-1969 Marie Vávrová, která k němu také vyhotovila inventář.
    Při provedené revizi původního zpracování v roce 1997 ...</odst>
  </uvodKapitola>
  <uvodKapitola aID="uv5.2" aIDRef="uv5" aUrovenVn="2"
  aSpecifikace="usporadaniSouboru">
    <nadpis>V.2. Sestavení pomůcky</nadpis>
    <odst>Inventář vypracovala a opatřila rejstříky v letech 1997-1998 Jiřina Juněcová, ...</odst>
    <odst>Spoluautorem úvodu je Jan Souček, ...</odst>
  </uvodKapitola>
</uvodKapitola>
<uvodKapitola aID="uvPr1" aUrovenVn="1" aIDRef="uv"
aSpecifikace="uvodPrilohy">
  <nadpis>Příloha: Spisové schéma</nadpis>
  <odst>Příloha popisuje ...</odst>
  <tabulka aID="uvPr.tab1" aPocetSl="3" aPocetRad="2">
  <!-- zahlaví tabulky-->
    <zahlaví>
      <radek>
        <bunka aDruh="sign">Signatura</bunka>
        <bunka aDruh="obsah">Obsah</bunka>
        <bunka aDruh="datace">Rozsah let</bunka>
      </radek>
    </zahlaví>
  <!-- telo tabulky-->
  <teloTabulky>
    <!-- 1. radek -->
    <radek>
      <bunka aDruh="sign">1</bunka>
      <bunka aDruh="obsah">Nejvyšší změny držby</bunka>
      <bunka aDruh="datace"><datum aNormDat=" " >neobsazeno</datum></bunka>
    </radek>
    <!-- 2. radek -->
    <radek>
      <bunka aDruh="sign">2</bunka>
      <bunka aDruh="obsah">Vlastnoruční dopisy a výnosy</bunka>
      <bunka aDruh="datace"><datum aNormDat=" " >neobsazeno</datum></bunka>
    </radek>
  </teloTabulky>
</tabulka>
</uvodKapitola>
<uvodPozn aID="uvPo">
  <nadpis>Vysvětlivky</nadpis>
  <poznamka aID="po1">
    <cislo>1</cislo>
    <odst>Text první poznámky (vysvětlivky)...</odst>
  </poznamka>
  <poznamka aID="po2">

```

```

    <cislo>2</cislo>
    <odst>Text druhé poznámky (vysvětlivky)...</odst>
  </poznámka>
</uvodPozn>
</uvod>

```

7. Inventární seznam - element 'inventSeznam'

Zavedení:

```

<!ELEMENT inventSeznam
  (castIS+)
>
<!ATTLIST inventSeznam
  aID ID #REQUIRED
  aIDRef IDREF #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>

```

Popis:

Celý inventární seznam je složen z elementů `castIS`. Každá část popisuje v první úrovni například úřední knihy, spisový materiál, účetní materiál, mapy apod. V druhé úrovni (rekurzivní použití elementu `castIS`) je možné zohlednit členění spisového materiálu např. na pomocné knihy a spisy apod. Může samozřejmě existovat i jiné členění a z hlediska struktury elementu `inventSeznam` není významné.

7.1 Logická část inventárního seznamu - element 'castIS'

Zavedení:

```

<!ELEMENT castIS
  ((nadpisIS, castIS+) | (radekIS, castIS*))
>
<!ATTLIST castIS
  aID ID #REQUIRED
  aIDRef IDREF #REQUIRED
  aUrovenVn (1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9) #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>

```

Popis:

Základní element pro uložení právě jedné "informace inventárního seznamu" a dalších vnořených elementů `castIS`. Právě jednou informací inventárního seznamu rozumíme, buď nadpis (element `nadpisIS`) nebo "řádek" inventárního seznamu (element `radekIS`). Řádkem přitom rozumíme část inventárního seznamu, která popisuje archiválie, tady např. inventární záznam nebo jeho část, případně i údaj zastřešující více inventárních záznamů.

Atributy `aID`, `aIDRef` a `aUrovenVn` se aplikují analogicky jako v elementu `uvodKapitola` a nejdete je popsány v kap. 6.2.1.1 a 6.2.1.3, s. 25. V příloze č. 2 najdete doporučení pro jejich tvorbu.

Základní vlastnosti:

1. Každá element `castIS` obsahuje právě jeden element `nadpisIS` nebo `radekIS`.
2. Pokud element `castIS` obsahuje `nadpisIS` musí obsahovat alespoň jeden vnořený element `castIS`.
3. Protože počet vnoření je omezen, je tím zabezpečeno, že element `castIS`, a tedy i element `inventSeznam`, obsahuje alespoň jeden element `radekIS`.
4. Podobně platí, že každý element `nadpisIS` "je nadpisem" alespoň jednoho elementu `radekIS`.

Z definice elementu `inventSeznam` a `castIS` vyplývají dvě mezní představy o podobě elementu `inventSeznam`:

- A. V inventární seznamu nelze objevit nijakou logickou strukturu (členění). Jde jen o posloupnost několika nebo o více inventárních záznamů. Potom je `inventSeznam` tvořen posloupností elementů `castIS`, kde každý s těchto elementů obsahuje právě jeden element `radekIS`.
- B. Existuje základní logické členění inventárního seznamu. Přitom je jedno zda jde o klasické členění na listiny, úřední knihy, spisy a další nebo o strukturu nestandardní (typicky např. u osobních fondů nebo sbírek). V tomto případě je první úroveň členění zaznamenána v elementech `castIS` v první úrovni vnoření. Ostatní úrovně jsou následně zachyceny rekurzivním vnořováním elementu `castIS`. Příklad tohoto typu najdete v příkladu uvedeném v kap. 7.2, s. 32.

7.1.1 Uložení popisu archiválií - element 'radekIS'

Zavedení:

```
<!ELEMENT radekIS
  (invCislo, puvZnaceni?, obsah, bunkaIS*, datace, uklCislo?,
  eviJednotka)
>
<!ATTLIST radekIS
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Vlastní popis archiválií obsahuje element `radekIS` (zjednodušeně řádek inventárního seznamu nebo jen řádek).

7.1.2 Nadpis v inventárním seznamu - element 'nadpisIS'

Zavedení:

```
<!ELEMENT nadpisIS
  (puvZnaceni?, obsah, bunkaIS*, datace?, eviJednotka?)
>
<!ATTLIST nadpisIS
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Obsahuje nadpis inventárního seznamu. Standardně se nadpis ukládá do elementu `obsah`. Širší definice tohoto elementu zohledňuje i některé hodně specifické archivní pomůcky nebo případy popsané v následující kapitole (viz také kap. 7.1.3, bod a).

7.1.3 Hierarchie elementů 'radekIS' a 'nadpisIS'

Na první pohled existují tři možnosti obsahu elementu `radekIS`:

- a) element obsahuje "nadpis" jako např. původní signaturu, která je následně rozepsaná na více inventárních jednotek (nemá samostatné inventární číslo);
- b) element obsahuje popis inventární jednotky (má inventární číslo);
- c) element obsahuje popis části inventární jednotky (nemá samostatné inventární číslo).

Je zřejmé, že případ a) lze zapsat také pomocí elementu `nadpisIS`. Pokud zaznamenávaný údaj (řádek inventárního seznamu) nemá inventární číslo, nelze většinou rozhodnout jednoznačně, kdy použít element `radekIS` a kdy `nadpisIS` (vzhledem k podobné struktuře obou elementů to není ani rozhodující). Protože ale chceme jednoznačný výklad, zavádíme následující pravidlo: **Všechny řádky inventárního seznamu, které jsou nadmnožinou záznamů inventárních jednotek (řádky**

s inventárním číslem) budeme zapisovat pomocí elementu `nadpisIS`. Řádky inventárního seznamu, které jsou popisem inventární jednotky nebo její části, se zapisují pomocí elementu `radekIS`.

Toto pravidlo zjednodušuje předchozí výčet jen na body b) a c). Příklad užití elementu `radekIS` podle bodu b) i c) najdete v příkladu v kap. 7.2 (s. 32).

7.1.4 Dětské elementy elementů 'radekIS' a 'nadpisIS'

Většina dětských elementů `radekIS` a `nadpisIS` je totožná. Ne vždy je ale totožný obsah těchto elementů.

7.1.4.1 Element 'invCislo'

Zavedení:

```
<!ELEMENT invCislo
  (#PCDATA | text)*
>
<!ATTLIST invCislo
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Obsahuje inventární číslo inventární jednotky. Jde o povinný dětský element v elementu `radekIS`. Pokud `radekIS` neobsahuje inventární číslo (viz např. kap. 7.1.3, s. 29, bod c), jde o prázdný element.

7.1.4.2 Element 'puvZnaceni'

Zavedení:

```
<!ELEMENT puvZnaceni
  (#PCDATA | text)*
>
<!ATTLIST puvZnaceni
  aPopis CDATA #IMPLIED
  aDruh CDATA "signatura"
>
```

Popis:

Volitelný element elementu `radekIS` i `nadpisIS`.²⁴ Předpokládá se výchozí způsob původního značení uvedeného v definici atributu `aDruh` (signatura). Pokud je původní značení zavedeno jiným způsobem, je třeba jej popsat v atributu `aDruh`.

---

²⁴ Viz např. kap. 7.1.3, s. 29, bod a).

7.1.4.3 Element 'obsah'

Zavedení:

```
<!ELEMENT obsah
  (#PCDATA | odst)*
>
<!ATTLIST obsah
  aPopis CDATA #IMPLIED
  >
```

Popis:

U elementu `radekIS` obsahuje popis inventární jednotky (obsah inventární jednotky) nebo popis její části.

U elementu `nadpisIS` obsahuje text nadpisu. V mezních případech (viz např. kap. 7.1.3, s. 29, bod a) se obsah elementu může blížit předcházejícímu významu.

Složitěji strukturovaný text lze ukládat pomocí dětského elementu `odst`. Tento element musíte využít i v případě, že chcete zdůraznit určitou část obsahu nebo definovat interní nebo externí odkaz.

7.1.4.4 Element 'bunkaIS'

Zavedení:

```
<!ELEMENT bunkaIS
  (#PCDATA | odst | text | datum | cislo)*
>
<!ATTLIST bunkaIS
  aPopis CDATA #IMPLIED
  aDruh CDATA #REQUIRED
  >
```

Popis:

Nespecifikovaná a volitelná součást elementu `radekIS` i `nadpisIS`. Do elementu se ukládá bližší charakteristika archiválií (archiválie) popsané v elementu `radekIS` nebo `nadpisIS` (např. měřítko map).

Variabilita ukládaných údajů se projevuje v širší definici elementu - vedle hodnoty `#PCDATA` je možné využít všechny jednoduché obecně definované elementy. Volba vhodného dětského elementu závisí na typu zaznamenávaných údajů a potřebě s těmito údaji případně dále manipulovat (využívat).

Obsah elementu `bunkaIS` musí být specifikován hodnotou povinného atributu `aDruh`. Hodnota atributu by měla jednoznačně identifikovat zaznamenávaný údaj (tedy lépe "měřítko mapy" než "měřítko") a měla by vycházet z obvyklé archivní terminologie.

7.1.4.5 Element 'datace'

Popis:

Obsah elementu obsahuje dataci archiválií popsaných v elementu `radekIS`, případně i `nadpisIS`. Obecný element `datace` najdete popsán v kap. 3.3.3, s. 8.

7.1.4.6 Element 'uklCislo'

Zavedení:

```
<!ELEMENT uklCislo
  (#PCDATA | text)*
>
<!ATTLIST uklCislo
  aPopis CDATA #IMPLIED
  aDruh CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Slouží k zaznamenání informace o uložení archiválií popsaných v pomůcce, zvláště v návaznosti na další interní evidence instituce (např. lokaci).

7.1.4.7 Element 'eviJednotka'

Zavedení:

```
<!ELEMENT eviJednotka
  (druhEVJ, cisloEVJ)
>
<!ATTLIST eviJednotka
  aPopis CDATA #IMPLIED
  aDruh CDATA #IMPLIED
>
<!ELEMENT cisloEVJ
  (#PCDATA | text)*
>
<!ATTLIST cisloEVJ
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Povinný element (u elementu `radekIS`) je určen k zápisu čísla evidenční jednotky (element `eviJednotka`) a určení typu (druhu) evidenční jednotky (element `druhEVJ`). Další podrobnosti včetně definice a popisu elementu `druhEVJ` najdete v kap. 4.3.1.3, s. 21.

7.2 Příklad inventárního seznamu

Následující příklad ukazuje uložení části inventárního seznamu v textové podobě (formátováno bílými znaky):

inv.č.	sig.	obsah	časový rozsah	ukl.č.	ev.j.
I. Knihy					
1	I/1	Pamětní kniha	1953-1975	1	K1
2	I/2	Knihy zápisů	1954-1956	2	K2
II. Spisový materiál					
II/1. Registraturní pomůcky					
3		Podací deník	1956-1960	3	R1
II/2. Spisy					
4	104	Zápisy KOVP	1960-1976	4	1
	1/1960	Zápis z 1. zasedání komise	12. 1. 1960		
	15/1976	Zápis z mimořádného zasedání komise	28. 12. 1976		
5	203.1	Přídělové listiny	1948-1952	4	2

Stejný příklad uložení v definované struktuře dokumentu XML:

```
<inventSeznam aID="is" aPopis="Inventární seznam" >
```



```

<castIS aID="is1" aIDRef="is" aUrovenVn="1">
  <nadpisIS>
    <obsah>I. Knihy</obsah>
  </nadpisIS>
  <castIS aID="is1.1" aIDRef="is1" aUrovenVn="2">
    <radekIS>
      <invCislo>1</invCislo>
      <puvZnaceni>/1</puvZnaceni>
      <obsah>Pamětní kniha</obsah>
      <datace><datum aNormDat="1953/1975">1953-1975</datum></datace>
      <uklCislo>1</uklCislo>
      <eviJednotka>
        <druhEVJ>K</druhEVJ>
        <cisloEVJ>1</cisloEVJ>
      </eviJednotka>
    </radekIS>
  </castIS>
  <castIS aID="is1.2" aIDRef="is1" aUrovenVn="2">
    <radekIS>
      <invCislo>2</invCislo>
      <puvZnaceni>/2</puvZnaceni>
      <obsah>Kniha zápisů</obsah>
      <datace><datum aNormDat="1954/1956">1954-1956</datum></datace>
      <uklCislo>2</uklCislo>
      <eviJednotka>
        <druhEVJ>K</druhEVJ>
        <cisloEVJ>2</cisloEVJ>
      </eviJednotka>
    </radekIS>
  </castIS>
</castIS>
<castIS aID="is2" aIDRef="is" aUrovenVn="1">
  <nadpisIS>
    <obsah>II. Spisový materiál</obsah>
  </nadpisIS>
  <castIS aID="is2.1" aIDRef="is2" aUrovenVn="2">
    <nadpisIS>
      <obsah>II/1. Registraturní pomůcky</obsah>
    </nadpisIS>
    <castIS aID="is2.1.1" aIDRef="is2.1" aUrovenVn="3">
      <radekIS>
        <invCislo>3</invCislo>
        <puvZnaceni></puvZnaceni>
        <obsah>Podací deník</obsah>
        <datace><datum aNormDat="1956/1960">1956-1960</datum></datace>
        <uklCislo>3</uklCislo>
        <eviJednotka>
          <druhEVJ>R</druhEVJ>
          <cisloEVJ>1</cisloEVJ>
        </eviJednotka>
      </radekIS>
    </castIS>
  </castIS>
  <castIS aID="is2.2" aIDRef="is2" aUrovenVn="2">
    <nadpisIS>
      <obsah>II/2. Spisy</obsah>
    </nadpisIS>
    <castIS aID="is2.2.1" aIDRef="is2.2" aUrovenVn="3">
      <radekIS>
        <invCislo>4</invCislo>
        <puvZnaceni>104</puvZnaceni>
        <obsah>Zápisy KOVP</obsah>
        <datace><datum aNormDat="1960/1976">1960-1976</datum></datace>

```

```

        <uklCislo>4</uklCislo>
        <eviJednotka>
            <druhEVJ></druhEVJ>
            <cisloEVJ>1</cisloEVJ>
        </eviJednotka>
    </radekIS>
    <castIS aID="is2.2.1.1" aIDRef="is2.2.1" aUrovenVn="4">
        <radekIS>
            <invCislo></invCislo>
            <puvZnaceni>1/1960</puvZnaceni>
            <obsah>Zápis z 1. zasedání komise</obsah>
            <datace><datum aNormDat="1960-01-12">12. 1.
                1960</datum></datace>
            <uklCislo></uklCislo>
            <eviJednotka>
                <druhEVJ></druhEVJ>
                <cisloEVJ></cisloEVJ>
            </eviJednotka>
        </radekIS>
    </castIS>
    <castIS aID="is2.2.1.2" aIDRef="is2.2.1" aUrovenVn="4">
        <radekIS>
            <invCislo></invCislo>
            <puvZnaceni>15/1976</puvZnaceni>
            <obsah>Zápis z mimořádného zasedání komise</obsah>
            <datace><datum aNormDat="1976-12-28">28. 12.
                1976</datum></datace>
            <uklCislo></uklCislo>
            <eviJednotka>
                <druhEVJ></druhEVJ>
                <cisloEVJ></cisloEVJ>
            </eviJednotka>
        </radekIS>
    </castIS>
</castIS>
<castIS aID="is2.2.2" aIDRef="is2.2" aUrovenVn="3">
    <radekIS>
        <invCislo>5</invCislo>
        <puvZnaceni>203.1</puvZnaceni>
        <obsah>Přídělové listiny</obsah>
        <datace><datum aNormDat="1948/1952">1948-1952</datum></datace>
        <uklCislo>4</uklCislo>
        <eviJednotka>
            <druhEVJ></druhEVJ>
            <cisloEVJ>2</cisloEVJ>
        </eviJednotka>
    </radekIS>
</castIS>
</castIS>
</castIS>
</inventSeznam>

```

8. Rejstřík archivních pomůcek - element 'rejstrik'

Celá koncepce rejstříku archivní pomůcky vychází z ČSN ISO 999 (*Zásady zpracování, uspořádání a grafické úpravy rejstříků*)²⁵,²⁶ V dalším textu se používají základní pojmy a termíny zavedené touto

²⁵ Již z názvu je zřejmé, že nás z této normy mohou zajímat jen některé části. Při bližším pohledu zjistíme, že použitelná je jen část 5 (Typy rejstříku) a některé oblasti části 7 (Obsah a všeobecné uspořádání rejstříků). Norma nově upravuje, vedle rejstříků dokumentů, také rejstříky souborů dokumentů. Protože archivní soubory můžeme v této souvislosti za soubory dokumentů

normou (rejstříkové heslo,²⁷ rejstříkové záhlaví,²⁸ rejstříkové podzáhlaví,²⁹ odkaz,³⁰ lokátor,³¹ kvalifikátor,³² poznámka o aplikaci,³³ přídružovací odkaz,³⁴ vylučovací odkaz³⁵).

Zavedení:

```
<!ELEMENT rejstrik
  (nadpis, hesloRej, hesloRej+)
>

<!ATTLIST rejstrik
  aID ID #REQUIRED
  aIDRef IDREF #IMPLIED
  aPopis CDATA #IMPLIED
  aTypRej (vseobecny |
           jmenny |
           predmetovy |
           zemepisny |
           nazvovy |
           ciselKodu |
           autorsky) #REQUIRED
  aRazeni (abecedni | systematicke) "abecedni"
  aTypRejUpr CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Rejstřík je volitelnou součástí a jejich počet není v archivní pomůcce nijak omezen. Předpokládá se, že rejstřík odkazuje na inventární záznamy.³⁶

---

považovat, měla by být východiskem i pro standardizaci dalšího specifického druh archivních pomůcek a to rejstříků (archivních souborů).

²⁶ Dalším zdrojem informací byly také články publikované v Archivním časopise v polovině 80. let minulého století. Prvním relevantním zdrojem je článek *Druhy rejstříků* od Václava Babičky (Archivní časopis, 1986, č. 4, roč. 36, s. 199-217). Na s. 213 je publikováno klasifikační schéma rejstříků. Dále jde o článek *Poznámky k typologii rejstříků* od Tomáše Fialy (Archivní časopis, 1987, č. 11, roč. 37, s. 20-25), který ve svém úvodu opět klasifikuje rejstříky. Základním kritériem klasifikace je zde rozlišení na abecední a neabecední (systematické) rejstříky.

²⁷ ČSN ISO 999 z roku 1998: *Jednotlivá položka rejstříku. Skládá se ze záhlaví, z kvalifikátoru nebo z poznámky o aplikaci, je-li potřeba; jednoho nebo více podzáhlaví, jsou-li potřeba; a buď lokátoru (t.j. údaje o místě v dokumentu nebo fondu), nebo odkazu, případně obojího.*

²⁸ ČSN ISO 999: *Termín zastupující v rejstříku prvek nebo pojem z dokumentu* (archivní pomůcky).

²⁹ ČSN ISO 999: *Záhlaví, které je podřízené jinému záhlaví, tak aby vyjadřovalo vztah podřízenosti nebo příbuznosti.*

³⁰ ČSN ISO 999: *Ukazatel od jednoho záhlaví nebo podzáhlaví k jinému záhlaví nebo podzáhlaví.*

³¹ ČSN ISO 999: *Indikátor té části dokumentu* (archivní pomůcky), *na kterou odkazuje před ní uvedené záhlaví nebo podzáhlaví.*

V našem případě bude částí dokumentu obvykle inventární záznam nebo jiná část inventárního záznamu a indikátorem je obvykle inventární číslo.

³² ČSN ISO 999: *Termín připojený k záhlaví, oddělený vhodnou interpunkcí (nejlépe závorkami), který odlišuje záhlaví od v tomtéž rejstříku uvedených homonym. Kvantifikátor tvoří součást záhlaví.*

³³ ČSN ISO 999: *Vysvětlení připojené k záhlaví určené k objasnění rozsahu předmětu záhlaví nebo k jeho užívání v rámci rejstříku. Není součástí záhlaví.*

³⁴ ČSN ISO 999: *Ukazatel od záhlaví nebo podzáhlaví, za nímž následuje jeden nebo více lokátorů, k jednomu nebo více záhlaví nebo podzáhlaví, pod nimiž se nacházejí související informace.*

³⁵ ČSN ISO 999: *Ukazatel od záhlaví nebo podzáhlaví, za nímž nenásleduje žádný lokátor, k jednomu nebo více záhlaví nebo podzáhlaví, pod nimiž se nacházejí hledané informace.*

Každý rejstřík začíná nadpisem, který obsahuje popis rejstříku a musí obsahovat alespoň dvě hesla.³⁷

8.1 Atributy elementu 'rejstrik'

Vedle standardních atributů, které jsme již popsali v předcházejících částech obsahuje element tři specifické atributy. Jejich úkolem je pokud možno přesně určit druh a vlastnosti rejstříku. Opět vycházíme ze specifikací ČSN ISO 999, ale také z obvyklé archivní praxe.

8.1.1 Atribut 'aTypRej'

Pomocí předdefinovaných hodnot tohoto atributu standardizujeme typ rejstříku archivní pomůcky v digitální podobě. Připouští se druhy rejstříků podle přílohy č. 3 (s. 54). V příloze je také definováno propojení mezi typem rejstříku a hodnotou tohoto atributu.

8.1.2 Atribut 'aRazeni'

Hodnota atributu určuje řazení rejstříku. Jako výchozí se předpokládá abecední řazení hesel rejstříku. V souvislosti s podobou pomůcky v digitální podobě lze doporučit jen abecední řazení rejstříků pomůcek.³⁸

8.1.3 Atribut 'aTypRejUpr'

Volitelný atribut, kterým lze upřesnit typ rejstříku. Jeho použití je vhodné zvláště u rejstříků jmenných, zeměpisných a rejstříků čísel a kódů. Podrobněji příloha č. 3 (s. 54).

---

³⁶ Nejde samozřejmě odkazovat na stránky jako u některých pomůcek v listinné podobě.

³⁷ Další požadavek ČSN ISO 999 na úvodní text, ve kterém je popsána koncepce rejstříku, jsme se rozhodli ignorovat. Předpokládáme, že pokud bude k rejstříkům potřeba vysvětlující (upřesňující) text, bude součástí úvodu archivní pomůcky.

³⁸ Hodnota atributu je zvláště významná pro budoucí tvorbu globálních rejstříků zahrnujících více archivních pomůcek. Je zřejmé že systematicky řazené rejstříky, vzhledem k tomu, že v archivnictví neexistuje žádný standard pro toto členění, jsou v podstatě pro tvorbu globálních rejstříků nepoužitelné.

8.2 Uložení rejstříkového hesla - element 'hesloRej'

Zavedení:

```
<!ELEMENT hesloRej
  (zahlavir, kvalifikatorR?, poznamkaR?,
   (vylucOdkazR+ |
    (lokatorR+ , pridruzOdkazR*, hesloRej*) |
    (pridruzOdkazR+, hesloRej*) |
    hesloRej+
   )
  )
>

<!ATTLIST hesloRej
  aID ID #REQUIRED
  aIDRef IDREF #REQUIRED
  aUrovenVn (1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9) #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Relativně složitá definice tohoto elementu má za úkol zabezpečit správný výskyt dětských elementů příslušných typů a jejich správné řazení. Zohledňuje například požadavek, že při vylučovacím odkazu (element `vylucOdkazR`) již nelze ve stejném hesle definovat lokátory ani přidružovací odkazy. Následující popis jen srozumitelněji popisuje výše uvedenou definici.

Každé rejstříkové heslo (element `hesloRej`) musí vždy obsahovat:

- a) právě jedno záhlaví (zápis `zahlavir`);
- b) volitelně jeden kvalifikátor (zápis `kvalifikatorR?`);
- c) volitelně jednu poznámku o rozsahu (zápis `poznamkaR?`);
- d) následuje:
  - d.i) vylučovací odkaz (volitelně více odkazů - zápis `vylucOdkazR+`);
nebo (ve vylučovacím významu):
  - d.ii) volitelně lokátor (žádný, jeden či volitelně více), volitelně opakovatelný přidružovací odkaz a poslední je volitelně opakovatelný element `hesloPodRej`, který může obsahovat rejstříkové podzáhlaví (druhá a další úroveň rejstříku).³⁹

Pomocí rekurzivního volání elementu `hesloRej` se vytváří víceúrovňové rejstříky. Vnořování hesel (záhlaví a podzáhlaví) potom vyjadřují atributy `aID`, `aIDRef` a `aUrovenVn`, které se aplikují analogicky jako v elementu `uvodKapitola` a nejdete je popsány v kap. 6.2.1.1 a 6.2.1.3, s. 25. V příloze č. 2 najdete doporučení pro jejich tvorbu.

---

³⁹ Relativní složitost zápisu této části [t.j. části `(lokatorR+ , pridruzOdkazR*, hesloPodRej*) | (pridruzOdkazR+, hesloPodRej*) | hesloPodRej+`] má jen zabezpečit, že tato část elementu `hesloPodRej` nebude nikdy prázdná - bude obsahovat vždy alespoň jeden z jmenovaných elementů.

8.3 Dětské elementy rejstříkového hesla

8.3.1 Rejstříkové záhlaví - element 'zahlavíR'

Zavedení:

```
<!ELEMENT zahlavíR
  (#PCDATA | text | datum | cislo)*
>
<!ATTLIST zahlavíR
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Element `zahlavíR` obsahuje "text" záhlaví^{28 (s. 35)} nebo podzáhlaví^{29 (s. 35)} rejstříkového hesla (podhesla). Protože lze předem těžko odhadnout jednotlivé druhy rejstříků, je definice elementu co nejobecnější.

Obvykle by měl být "text" záhlaví ukládán přímo jako `#PCDATA`. Ostatní obecné elementy (`text`, `datum`, `cislo`) by měly být využity jen pro speciální druhy rejstříků. Element `text` byl vložen zvláště pro případnou možnost odkazování mimo vlastní dokument pomůcky - odkazování na externí informační zdroje zpřesňující význam záhlaví (elementy `refSimple`, `refExtended`).⁴⁰

8.3.2 Kvalifikátor záhlaví - element 'kvalifikátorR'

Zavedení:

```
<!ELEMENT kvalifikátorR
  (#PCDATA | text | datum | cislo)*
>
<!ATTLIST kvalifikátorR
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Definice elementu, do které se ukládá kvalifikátor záhlaví,^{32 (s. 35)} je analogická předchozí definici. Podobné jsou i důvody pro tento způsob zavedení.

Příklad (kvalifikátor je text v závorkách):

koruna (jednotka měny)
koruna (symbol vladaře)
koruna (institute).⁴¹

⁴⁰ Jde ovšem spíše o představu budoucích možností.

⁴¹ Podle ČSN ISO 999: Aby text v závorce byl kvalifikátor (jednotka měny, symbol vladaře) musí být ale obě záhlaví součástí stejného rejstříku. Pokud se v rejstříku objeví jen záhlaví např. v prvním významu a je uvedeno dané upřesnění "jednotka měny", jde již o poznámku o předmětu podle dalšího bodu. Významné je to z hlediska doporučeného tvaru zobrazení ale také abecedního řazení hesel rejstříku (kvalifikátor je součástí záhlaví, poznámka součástí záhlaví není).

8.3.3 Poznámka o předmětu (o aplikaci) - element 'poznámkaR'

Zavedení:

```
<!ELEMENT poznámkaR
  (#PCDATA | text | datum | cislo)*
>
<!ATTLIST poznámkaR
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Opět analogická definice elementu, do kterého se ukládá poznámka o předmětu.⁴²

Příklad:

Např. jméno okresu, kterým se přesněji určí obec v zeměpisném rejstříku obcí.⁴³

8.3.4 Vylučovací odkaz - element 'vylucOdkazR'

Zavedení:

```
<!ELEMENT vylucOdkazR
  (zahlavir, kvalifikatorR?)
>
<!ATTLIST vylucOdkazR
  aIDRef IDREF #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Umožňuje uložit odkaz typu "viz" v rámci jednoho rejstříku. Obsah elementu vychází z ČSN ISO 999, která předpokládá, že odkaz obsahuje záhlaví a kvalifikátor je jeho součástí. Element zahlavir obsahuje rejstříkové záhlaví bez vysvětlujícího "viz".

Vlastní odkaz je realizován atributem typu IDREF, který musí odkazovat na existující element hesloRej nebo hesloPodRej (atribut typu ID jmenovaných elementů).

8.3.5 Lokátor - element 'lokatorR'

Zavedení:

```
<!ELEMENT lokatorR
  (#PCDATA | text)*
>
<!ATTLIST lokatorR
  aIDRef IDREF #REQUIRED
  aZdurazneni (ano | ne) "ne"
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Slouží k zápisu odkazů záhlaví na části inventárního seznamu. Obsahem elementu je "textový indikátor" té části inventárního seznamu, na které záhlaví (podzáhlaví) ukazuje (dále jen "indikátor"

---

⁴² ČSN ISO 999 : *Vysvětlení připojené k záhlaví určené k objasnění rozsahu předmětu záhlaví nebo jeho užívání v rámci rejstříku.*

V jiných částech normy se mluví o odlišení od záhlaví, nejlépe kurzívou.

⁴³ Pokud ale dojde v rejstříku k duplicitě názvů obcí, potom okres slouží jako kvalifikátor.

lokátoru" nebo jen "indikátor"). Většinou je tímto indikátorem inventární číslo, ale z hlediska uložení do dokumentu XML není vlastně koncepce indikátoru důležitá (viz dále).⁴⁴

V definici elementu nepředpokládáme intervalový zápis indikátorů (zápis typu 15-56 - každý lokátor s indikátorem 15, 16, 17 až 56 musí být uveden samostatně v elementu `lokatorR`). Prezenci souvisle navazujících lokátorů ponecháme na aplikačních programech, které budou zpracovávat informaci uloženou v dokumentu XML. Podle ČSN ISO 999 tím ale částečně posouváme význam těchto souvisle navazujících lokátorů. Norma rozlišuje rozdílný význam zápisu "1-4" (souvislý popis předmětu charakterizovaného příslušným záhlavím) a "1, 2, 3, 4" (popis "jen tu a tam").

Vlastní odkaz lokátoru je realizován atributem typu `IDREF`. Předpokládáme, že hodnotou tohoto atributu ukazujeme na "řádky" inventárního záznamu - element `castIS` (kap. 7.1, s. 28). Otázkou ale je, co bude indikátorem "řádků", které nemají inventární číslo (elementy `castIS`, které obsahují elementy `nadpisIS` nebo `radekIS` typu a) a c) - viz kap. 7.1.3, s. 29).⁴⁵

Pokud bude potřeba odkazovat na části inventárního záznamu bez inventárního čísla:

- a) musí být jiná koncepce indikátorů popsána v úvodu (metodický požadavek);
- b) musí být zabezpečen popsán způsob vytváření identifikátorů (technický požadavek).

Atribut `aZdurazneni` slouží ke zdůraznění nejúplnějšího či nejvýznamnějšího odkazu (ČSN ISO 999).⁴⁶

Příklad:

Uložení lokátorů na inventární záznamy číslo 1, 2, 3 a 4 (viz příklad uložený v kap. 7.2, s. 32).

```
<lokatorR aIDRef="is1.1">1</lokatorR>
<lokatorR aIDRef="is1.2" aZdurazneni="ano">2</lokatorR>
<lokatorR aIDRef="is2.1.1">3</lokatorR>
<lokatorR aIDRef="iz2.2.1">4</lokatorR>
```

Problém neexistujícího indikátoru lze řešit také tak, že se uvede indikátor "nadřazeného" inventárního záznamu, přičemž hodnota atributu `aIDRef` bude ukazovat na "správný" řádek (např. element `castIS`, který bude obsahovat `radekIS` typu c) - viz kap. 7.1.3, s. 29).

Příklad:

```
<lokatorR aIDRef="ia2.2.1.1">4</lokatorR>
```

Zde předpokládáme, že inventární záznam s číslem 4, je rozepsán minimálně do dvou záznamů (řádků) inventárního seznamu (viz opět příklad v kap. 7.2, s. 32).

Poznámka: Z hlediska "správnosti" uložení archivní pomůcky v dokumentu XML je zřejmě důležitější správná hodnota atributu `aIDRef`. Podoba indikátoru je z tohoto hlediska záležitostí podružnou.

⁴⁴ Např. máme k dispozici rejstřík nové archivní pomůcky (inventáře) z roku 2004, který jako indikátor používá inv. číslo doplněné o kombinaci signatury a konkrétní hodnoty z číselného rozmezí. Podle našeho názoru již ale nejde o rejstřík archivní pomůcky, ale o rejstřík archivního souboru - nikde v příslušné pomůcce není popsán význam jednotlivých hodnot z číselného rozmezí (u jednotlivých inventárních záznamů pomůcky je vždy uveden jen výčet hodnot číselného rozmezí).

⁴⁵ Viz také předcházející poznámka.

⁴⁶ Podle ČSN ISO 999 existuje možnost dalšího zdůrazňování lokátoru. Připouští možnost zdůraznit lokátory, které směřují na určitý specifický obsah rejstříkového dokumentu (mapy, ilustrace, plány). Tyto další možnosti jsem v současném návrhu DTD pominuli.

8.3.6 Přidružovací odkaz - element 'pridruzOdkazR'

Zavedení:

```
<!ELEMENT pridruzOdkazR
  (zahlaviR, kvalifikatorR?)
>
<!ATTLIST pridruzOdkazR
  aIDRef IDREF #REQUIRED
  aPopis CDATA #IMPLIED
>
```

Popis:

Umožňuje uložit odkaz typu "viz též"^{34 (s. 35)} v rámci jednoho rejstříku. Koncepce tohoto elementu odpovídá elementu `vyLucOdkazR`, i když jeho význam je jiný. Element `zahlaviR` obsahuje rejstříkové záhlaví (podzáhlaví) bez vysvětlujícího "viz též".

Vlastní odkaz je opět realizován atributem typu `IDREF`, který musí odkazovat na existující element `hesloRej` nebo `hesloPodRej` (atribut typu `ID` jmenovaných elementů).

Pořadí elementů uvedené v definici elementu `hesloRej` (`lokatorR+`, `pridruzOdkazR*` - viz kap. 8.2, s. 37) vychází z obvyklého způsobu zobrazení této části rejstříku převzatého z ČSN ISO 999.

8.4 Příklad uložení rejstříku

Příklad 1:

```
<rejstrik aID="rjI" aPopis="Osobní rejstřík odkazující na inv. čísla" aTypRej="jmenny"
aTypRejUpr="osobní">
  <nadpis>Osobní rejstřík</nadpis>
  <hesloRej aID="rjI1" aIDRef="rjI" aUrovenVn="1">
    <zahlaviR>Benies Jindřich</zahlaviR>
    <poznamkaR>nájemce cukrovaru ve Smiřicích</poznamkaR>
    <lokatorR aIDRef="is1">1</lokatorR>
    <lokatorR aIDRef="is2">2</lokatorR>
  </hesloRej>
  <hesloRej aID="rjI2" aIDRef="rjI" aUrovenVn="1">
    <zahlaviR>Bíbr Antonín</zahlaviR>
    <poznamkaR>hospodářský úředník</poznamkaR>
    <lokatorR aIDRef="is2.1">23</lokatorR>
  </hesloRej>
</rejstrik>
```

Příklad 2:

```
<rejstrik aID="rjII" aTypRej="predmetovy" aPopis="Věcný rejstřík odkazující na inv.
čísla">
  <!-- odkaz na řádek inventárního seznamu -->
  <nadpis>Věcný rejstřík</nadpis>
  <hesloRej aID="rjII1" aIDRef="rjII" aUrovenVn="1">
    <zahlaviR>almužny</zahlaviR>
    <lokatorR aIDRef="is1">1</lokatorR>
  </hesloRej>

  <!-- vylučovací odkaz -->
  <hesloRej aID="rjII2" aIDRef="rjII" aUrovenVn="1">
    <zahlaviR>bilance</zahlaviR>
    <vyLucOdkazR aIDRef="rjII4">
      <zahlaviR>účty</zahlaviR>
    </vyLucOdkazR>
  </hesloRej>

  <!-- tříúrovňová část rejstříku -->
  <hesloRej aID="rjII3" aIDRef="rjII" aUrovenVn="1">
```

```

<zahlavir>budovy</zahlavir>
<hesloRej aID="rjII3.1" aIDRef="rjII3" aUrovenVn="2">
  <zahlavir>hospodářské</zahlavir>
  <hesloRej aID="rjII3.1.1" aIDRef="rjII3.1" aUrovenVn="3">
    <zahlavir>pojištění</zahlavir>
    <lokatorR aIDRef="is1">1</lokatorR>
  </hesloRej>
  <hesloRej aID="rjII3.1.2" aIDRef="rjII3.1" aUrovenVn="3">
    <zahlavir>popisy</zahlavir>
    <lokatorR aIDRef="is2">2</lokatorR>
  </hesloRej>
  <hesloRej aID="rjII3.1.3" aIDRef="rjII3.1" aUrovenVn="3">
    <zahlavir>pronájmy</zahlavir>
    <lokatorR aIDRef="is2.1">23</lokatorR>
  </hesloRej>
</hesloRej>
<hesloRej aID="rjII3.2" aIDRef="rjII3" aUrovenVn="2">
  <zahlavir>patronátní</zahlavir>
  <lokatorR aIDRef="is2">2</lokatorR>
  <lokatorR aIDRef="is2.1" aZdurazneni="ano">23</lokatorR>
  <lokatorR aIDRef="is2.1.1">37</lokatorR>
</hesloRej>
</hesloRej>

<hesloRej aID="rjII4" aIDRef="rjII" aUrovenVn="1">
  <zahlavir>účty</zahlavir>
  <lokatorR aIDRef="is2.1.1">37</lokatorR>
</hesloRej>
</rejstrik>

```

9. Literatura:

- [1] Eliote Rusty Harold - W. Scott Means, **XML v kostce**, Computer Press, 1. vyd., Praha 2002
- [2] Jiří Kosek, **XML pro každého** (kompletní průvodce); Grada Publishing, 1. vyd., Praha 2000
- [3] Neil Bradley, **XML kompletní průvodce**; Grada Publishing, 1. vyd., Praha 2000
- [4] Michael J. Young, **XML krok za krokem**, Mobil Media a. s., 1. vyd., Praha 2002

Obsah

1. Úvod	1
1.1 Ukládání archivních pomůcek v dokumentech XML	1
1.2 Znaková sada a kódování v dokumentu XML.....	1
2. Kořenový element dokumentu 'dokumentArchPomucky'	2
3. Obecné elementy	2
3.1 Jednoduché datové typy (elementy).....	2
3.1.1 Element 'text'	3
3.1.1.1 Atribut 'xml:lang'	3
3.1.2 Element 'datum'	4
3.1.3 Element 'cislo'	5
3.2 Odkazové (referenční) elementy.....	5
3.2.1 Reference pomocí atributů typu ID a IDREF - element 'refID'	6
3.2.2 Reference pomocí jednoduchého odkazu XLink - element 'refSimple'	6
3.2.3 Reference pomocí rozšířeného odkazu XLink - element 'refExtended'	7
3.3 Odvozené datové typy (elementy)	7
3.3.1 Uložení odstavce textu - element 'odst'	8
3.3.2 Uložení nadpisu - element 'nadpis'	8
3.3.3 Uložení datace archiválií - element 'datace'.....	8
3.3.4 Ukládání tabulek - element 'tabulka'	9
3.3.4.1 Element 'zhlavi'	9
3.3.4.2 Element 'teloTabulky'	10
3.3.4.3 Element 'radek'	10
3.3.4.4 Element 'bunka'	10
4. Metadata záznamu archivní pomůcky - element 'metaData'	11
4.1 Popis pomocí Dublin Core (ve struktuře elementu 'rdf:RDF').....	12
4.1.1 Element dc:Title	12
4.1.2 Element dc:Creator	12
4.1.3 Element dc:Subject	13
4.1.4 Element dc:Description	13
4.1.5 Element dc:Publisher	13
4.1.6 Element dc>Date.....	13
4.1.7 Element dc:Type	14
4.1.8 Element dc:Format.....	14
4.1.9 Element dc:Identifier	14
4.1.10 Element dc:Source	15
4.1.11 Element dc:Language.....	15
4.1.12 Element dc:Relation	15
4.1.13 Element dc:Rights	15
4.2 Popis archivní pomůcky - element 'oPomucce'	16
4.2.1 Identifikace instituce, ve které pomůcka vznikla - element 'instituce'	16
4.2.2 Název archivní pomůcky - element 'nazevPomucky'	17
4.2.3 Zápis časového rozmezí archivní pomůcky - element 'datace'.....	17
4.2.4 Identifikace druhu archivní pomůcky - element 'druhPomucky'	17

4.2.5 Identifikace archivní pomůcky - elementy 'evidencePomucky', 'cisloPomuckyNAD', 'signatura'	18
4.2.6 Další popis archivní pomůcky	18
4.2.6.1 Element 'zpracovatel'	18
4.2.6.2 Element 'pomuckuSestavil'	19
4.2.6.3 Element 'mistoVzniku'	19
4.2.6.4 Element 'rokVzniku'	19
4.2.6.5 Element 'stranCelkem' a 'stranUvodu'	19
4.2.7 Informace o schválení pomůcky - element 'schvaleni'	19
4.2.8 Příklad vyplnění elementu 'oPomucce'	19
4.3 Popis archiválií, o kterých pojednává archivní pomůcka - element 'oArchivaliich'	20
4.3.1 Informace o popsáném archivním souboru - element 'archivniSoubor'	20
4.3.1.1 Element 'cisloListuNAD'	21
4.3.1.2 Elementy 'znacka' a 'signatura'	21
4.3.1.3 Element 'evidencniJednotky'	21
4.3.2 Počty inventárních jednotek - element 'celkemInvJed'	22
4.3.3 Metráž popsáných archiválií - element 'celkemMetraz'	22
4.3.4 Metráž popsáných archiválií - element 'stavKeDni'	22
4.3.5 Příklad vyplnění elementu 'oArchivaliich'	22
5. Vlastní záznam archivní pomůcky - element 'pomucka'	23
6. Úvod archivní pomůcky	23
6.1 Zjednodušené uložení úvodu - element 'uvodZjed'	24
6.2 Podrobné uložení úvodu - element 'uvod'	24
6.2.1 Uložení kapitoly úvodu - element 'uvodKapitola'	25
6.2.1.1 Atributy 'aID' a 'aIDRef'	25
6.2.1.2 Atribut 'aSpecifikace'	25
6.2.1.3 Atribut 'aUrovenVn'	25
6.2.2 Specializovaná příloha úvodu - element 'uvodPozn'	26
6.2.2.1 Element 'poznamka'	26
6.2.3 Příklad uložení úvodu ve struktuře elementu 'uvod'	26
7. Inventurní seznam - element 'inventSeznam'	28
7.1 Logická část inventurního seznamu - element 'castIS'	28
7.1.1 Uložení popisu archiválií - element 'radekIS'	29
7.1.2 Nadpis v inventurním seznamu - element 'nadpisIS'	29
7.1.3 Hierarchie elementů 'radekIS' a 'nadpisIS'	29
7.1.4 Dětské elementy elementů 'radekIS' a 'nadpisIS'	30
7.1.4.1 Element 'invCislo'	30
7.1.4.2 Element 'puvZnaceni'	30
7.1.4.3 Element 'obsah'	31
7.1.4.4 Element 'bunkalS'	31
7.1.4.5 Element 'datace'	31
7.1.4.6 Element 'uklCislo'	32
7.1.4.7 Element 'eviJednotka'	32
7.2 Příklad inventurního seznamu	32
8. Rejstřík archivních pomůcek - element 'rejstrik'	34
8.1 Atributy elementu 'rejstrik'	36

8.1.1 Atribut 'aTypRej'	36
8.1.2 Atribut 'aRazeni'	36
8.1.3 Atribut 'aTypRejUp'	36
8.2 Uložení rejstříkového hesla - element 'hesloRej'	37
8.3 Dětské elementy rejstříkového hesla	38
8.3.1 Rejstříkové záhlaví - element 'zahlaviR'	38
8.3.2 Kvalifikátor záhlaví - element 'kvalifikatorR'	38
8.3.3 Poznámka o předmětu (o aplikaci) - element 'poznamkaR'	39
8.3.4 Vylučovací odkaz - element 'vylucOdkazR'	39
8.3.5 Lokátor - element 'lokatorR'	39
8.3.6 Přidružovací odkaz - element 'pridruzOdkazR'	41
8.4 Příklad uložení rejstříku	41
9. Literatura:	43
1. Příloha: Ukládání časových bodů a časových intervalů do elementu 'datum'	48
1.1 Koncepce atributu aNormDat podle ČSN ISO 8601	48
1.2 Koncepce atributu 'aTypDat'	51
1.3 Koncepce atributu 'aOdhadDat'	51
2. Příloha: Doporučené hodnoty atributů typu ID	52
3. Příloha: Typy rejstříků archivních pomůcek typu inventář či analogických.	54
4. Příloha: Základní koncepce URI archivních informačních zdrojů	56
4.1 Popis schématu URN archivních informačních zdrojů	56
4.2 Příklady	58

1. Příloha: Ukládání časových bodů a časových intervalů do elementu 'datum'

1.1 Koncepce atributu `aNormDat` podle ČSN ISO 8601

Pro potřeby ukládání archivních pomůcek v digitální podobě jsme vybrali jen určité části ČSN ISO 8601 z roku . V případech, kdy tato norma připouští více variant zápisu, byl vybrán ten, který je podle nás obvyklejší, případně čitelnější.⁴⁷

V textu jsou využívány následující znaky představující znaky v zobrazení data a času:

- [R] představuje číslici použitou v časovém prvku "rok";
- [M] představuje číslici použitou v časovém prvku "měsíc";
- [D] představuje číslici použitou v časovém prvku "den";
- [h] představuje číslici použitou v časovém prvku "hodina";
- [m] představuje číslici použitou v časovém prvku "minuta";
- [s] představuje číslici použitou v časovém prvku "sekunda";
- [±] představuje znaménko.

Použití následujících znaků jako indikátorů:

- [T] se používá jako indikátor času pro indikaci začátku zobrazení času dne ve vyjádření data a času dne.

Znaky používané jako oddělovače:

- [-] (spojovník): k oddělení časových prvků "rok", "měsíc" a "den";
- [:] (dvojtečka): k oddělení časových prvků "hodina", "minuta" a "sekunda";
- [/] (lomítko): k oddělování složek v zobrazení časových intervalů a opakovaných časových intervalů.

Základní pravidla pro ukládání časových bodů, časových intervalů v záznamu archivní pomůcky v digitální podobě:

1. Základní časovou stupnicí je gregoriánský kalendář. Pro data před rokem 1582 potom extrapolovaný gregoriánský kalendář.⁴⁸ Hodnota z této časové stupnice se vždy ukládá do atributu `aNormDat`, a to podle dále určených pravidel.

---

⁴⁷ Například norma předpokládá ukládání kalendářního data v tzv. základním a rozšířeném formátu. Základním formátem pro uložení např. 12. ledna 2005 je posloupnost "20050112" (bez uvozovek). Rozšířeným formátem stejného kalendářního data je rozuměn zápis "2005-01-12" (opět bez uvozovek). Pro naši potřebu nám připadá rozšířený formát lepší.

⁴⁸ Norma ČSN ISO 8601 počítá jen s kalendářní roky v rozsahu "0000" až "9999". Přičemž konstatuje, že rok "0000" je rokem přestupným.

2. Zobrazení kalendářního data:

a) Úplné:

[±]RRRR-MM-DD⁴⁹

Příklad: +2005-01-12 (12. ledna 2005), přičemž znaménko + je volitelné.

Popis: symbol [-] označuje data před naším letopočtem;

Příklad: -0025-01-12 (12. ledna 25 př.n.l.), přičemž znaménko - je povinné.

symbol [+] označuje data našeho letopočtu a jeho použití je volitelné;

kalendářní **rok** je vždy zobrazen čtyřmi číslicemi ("0000" až "9999");

kalendářní **měsíc** je zobrazen dvěma číslicemi; leden je zobrazen "01" a následující kalendářní měsíce se číslují ve vzestupném pořadí;

kalendářní **den** v měsíci je zobrazen dvěma číslicemi; první kalendářní den každého měsíce je zobrazen "01" a následující kalendářní dny téhož měsíce se číslují ve vzestupném pořadí.

b) Se sníženou přesností - určitý měsíc:

[±]RRRR-MM

Příklad: 2005-01 (leden 2005).

c) Se sníženou přesností - určitý rok:

[±]RRRR

Příklad: 2005 (rok 2005).

Příklad: -0005 (rok 5 př.n.l.).

d) Se sníženou přesností - určité století:

[±]RR

Příklad: -02 (druhé století př.n.l.).

Příklad: 21 (jedenadvacáté století).

Dané rozšíření (symbol [±]) umožní použití kalendářní roky v rozsahu "-9999" až "+9999". Používání symbolu "-" musí být pro data před naším letopočtem povinné. V souladu s obvyklou konvencí je ale třeba vyloučit rok "0000", se kterým naopak norma počítá.

3. Zobrazení času dne:

a) Úplné:

hh:mm:ss

Příklad: 23:20:50

Popis: **hodina** je zobrazena dvěma číslicemi od "00" do "24"; zobrazení hodiny číslem "24" je povoleno jen pro označení konce kalendářního dne (viz 3d);

minuta je zobrazena dvěma číslicemi od "00" do "59";

sekunda je zobrazena dvěma číslicemi od "00" do "60"; zobrazení sekundy číslem "60" je povoleno jen pro označení kladné přestupné sekundy.⁵⁰

⁴⁹ ČSN ISO 8601: Vycházíme z možností normy z části 4.1.2.4 (*Rozšířená zobrazení*).

⁵⁰ Pro naši potřebu je tedy sekunda zobrazena dvěma číslicemi od "00" do "59".

b) Se sníženou přesností - určitá hodina a minuta:

hh-mm

Příklad: 23:20

c) Se sníženou přesností - určitá hodina:

hh

Příklad: 23

d) Půlnoc

00:00:00

Poznámka: Začátek kalendářního dne.

24:00:00

Poznámka: Konec kalendářního dne.

4. Datum a čas dne:

a) Úplné:

[±]RRRR-MM-DDThh:mm:ss

Příklad: 2005-01-12T12:20:15 (12. ledna 2005 v 12 hodin 20 minut 15 sekund).

b) Se sníženou přesností.⁵¹

[±]RRRR-MM-DDThh:mm

Příklad: 2005-01-12T12:20 (12. ledna 2005 v 12 hodin 20 minut).

[±]RRRR-MM-DDThh

Příklad: 2005-01-12T12 (12. ledna 2005 v 12 hodin).

5. Časový interval:

Norma ve svém článku 4.4.1 připouští několik způsobů zápisu časových intervalů. Pro naši potřebu předpokládáme, že interval je zadán začátkem a koncem.⁵² Předpokládá se, že zadaný konec a začátek intervalu je součástí intervalu.

a) Úplné:

[±]RRRR-MM-DDThh:mm:ss/[±]RRRR-MM-DDThh:mm:ss

Příklad: 2005-01-12T12:20:15-2005-01-15T11:15:16 (od 12. ledna 2005, 12 hodin 20 minut 15 sekund, do 15. ledna 2005, 11 hodin 15 minut 16 sekund).

b) Se sníženou přesností:

Jakýkoliv z výrazů definovaných v bodech 2, 3 nebo 4 oddělený od stejné koncipovaného výrazu oddělovačem [/]

Příklad: 16/18 (16 až 18 st.).

Příklad: 1920/1930 (dvacátá léta 20 st.).

Příklad: 0801/0850 (první polovina 9 st.).

Příklad: 1945-01/1945-03 (leden až březen)

---

⁵¹ Složka data nesmí být zobrazena se sníženou přesností.

⁵² Je zřejmé, že i zápis pomocí začátku a trvání intervalu, případně koncem a trváním (oba způsoby zmíněny v normě), se v zápisu datace u archivních pomůcek mohou objevit. Nějak si ale nedokážeme představit automatizovaný přepis do atributu `aNormDat`.

Poslední možností je zápis typu: kolem roku 1850. Zřejmě jde o časový interval, ale zadaný středem a dobou trvání časového intervalu zasahujícím před a za zadaný časový bod (střed intervalu). Není ovšem přesně specifikována doba trvání intervalu a norma, i když v některých místech hodně variabilní, tento způsob nepřipouští. Pokud se nějakou konvencí podaří specifikovat dobu trvání intervalu (např. ze zadané přesnosti středu intervalu - den, měsíc, rok, desetiletí, století), je ale možné i tento způsob zápisu intervalu převést na námi preferované řešení.

1945, t.j. 1. čtvrtletí 1945).

Příklad: 1945-01-02/1945-01-15 (druhého až patnáctého ledna 1945).

Příklad: 1945-01-02T00/1945-01-02:T01⁵³ (v hodině po půlnoci dne 2. ledna 1945).

Příklad: 1945/9999 (po roce 1945).⁵⁴

Příklad: 1945-01-15/9999-12-31(po 15. lednu 1945).

Příklad: -99/12 (12 st. a starší).

Příklad: -9999-01-01/1933-05-02 (před 2. květnem 1833).

Je zřejmé, že použití "neomezených" (před, po) časových intervalů by mělo být minimalizováno. V současné době se využívají s tím, že se automaticky předpokládá omezení vyplývající z kontextu (doba existence původce, doba života osoby, doba existence státního útvaru apod.).

Tento předpoklad by měl být vkládán přímo do zapisované datace. Lze si představit i automatizované řešení tohoto problému na úrovni programu pro pořádání či inventarizaci.

Atribut `aNormDat` byl koncipován se záměrem ukládat do něj normalizovaný tvar časových bodů a časových intervalů podle ČSN ISO 8601. Všechna ostatní rozšíření (identifikace odhadů, identifikace datace prior či posterior a další) je tedy nutné ukládat do jiných atributů.

1.2 Koncepce atributu 'aTypDat'

```
aTypDat (vlastni|priorum|posteriorum) "vlastni".
```

Má smysl jen při dataci archiválií. V tom případě určuje, zda jde o zápis datace prior, posterior či o vlastní časový rozsah.

1.3 Koncepce atributu 'aOdhadDat'

```
aOdhadDat (ne | ano | ano-ne | ne-ano) "ne"
```

Určuje, zda udaná hodnota je přesná, či jde jen o odhad. "Složené" hodnoty (`ano-ne`, `ne-ano`) se mohou využít při zápisu časových intervalů. Definují, zda jde o odhad, či přesnou hodnotu jedné z mezí intervalu. Jednoduché hodnoty `ano` a `ne` v zápisu intervalu znamenají, že obě meze jsou určeny přesně, případně odhadem. Hodnota `ano-ne` znamená, že první mez intervalu je určena odhadem a druhá přesně (analogicky pro hodnotu `ne-ano`).

---

⁵³ Zápis 1945-01-01T24/1945-01-02:T01 je analogický.

⁵⁴ Pokud do zadaného intervalu nechci zahrnout rok 1945, musím zapsat rok 1946 (1946/9999).

2. Příloha: Doporučené hodnoty atributů typu ID

Jednotlivé části (elementy) archivní pomůcky uložené v dokumentu XML se musí, nebo v některých případech se mohou, jednoznačně identifikovat určitou hodnotou (atributem typu ID). Tato část obsahuje doporučení, jak tyto hodnoty vytvářet. Snahou je, aby tento základní způsob identifikace příslušných částí archivní pomůcky (úvod, inventární seznam a další) byl ve všech záznamech pomůcek stejný. Případá nám významné, aby tyto hodnoty byly v různých dokumentech XML, které obsahují záznam archivní pomůcky, koncipovány stejně. Většinu problémů s následnou identifikací elementů řeší sice technologie XPointer, ale jde spíše o technologii budoucnosti, než v současnosti reálně použitelný nástroj.

Atributy typu ID lze zapsat u velké části elementů definovaných v uvedeném DTD. Povinně se uvádí všude tam, kde se přímo v DTD předpokládá odkazování na příslušné elementy (poznámky úvodu, inventární záznamy a údaje rejstříků), případně tam, kde existuje vnořování elementů stejného typu (kapitoly úvodu, části inventárního seznamu a opět údaje rejstříku).

V následujícím přehledu doporučujeme koncepci hodnot tohoto typu atributu pro základní elementy našeho DTD.

Název elementu	Popis elementu	Hodnoty atributu aID	Poznámka
metaData	meta informace	mD	
oPomucce		mD.oP	
oArchivaliich		mD.oA	
uvod	úvod pomůcky	uv	povinný atribut
uvodKapitola	kapitola úvodu první úrovně (aUrovenVn=" 1 ")	uv1, uv2 atd.	povinný atribut "uv"+pořadové číslo kapitoly
	podkapitoly první kapitoly (aUrovenVn=" 2 ")	uv1 . 1, uv1 . 2 atd.	povinný atribut ID kapitoly + tečka + pořadové číslo podkapitoly
Analogicky se postupuje i pro ostatní úrovně podkapitol (do deváté úrovně).	podkapitoly první podkapitoly (první kapitoly) (aUrovenVn=" 3 ")	uv1 . 1 . 1, uv1 . 1 . 2 atd.	povinný atribut ID podkapitoly + tečka + pořadové číslo podkapitoly
odts	vnořené odstavce kapitol	uv1 . 1 . 1 . odst1 , uv1 . 1 . 1 . odst2 atd.	ID kapitoly (podkapitoly) + ".odst"+ pořadové číslo odstavce (v rámci kapitoly nebo podkapitoly)
tabulka	vnořené tabulky kapitol	uv1 . 1 . 1 . tab1 , uv1 . 1 . 1 . tab2 atd.	ID kapitoly (podkapitoly) + ".tab"+ pořadové číslo tabulky
castIS	části inventárního seznamu v úvodu	uv1 . 1 . 1 . is1 , uv1 . 1 . 1 . is2 atd.	ID kapitoly (podkapitoly) + ".is"+ pořadové číslo části
uvodPozn	příloha s poznámkami	uvPo	povinný atribut
poznamka	po1	po1, po2, po3 atd.	povinný atribut "po"+pořadové číslo poznámky
inventSeznam	inventární seznam	is	povinný atribut

castIS Analogicky se postupuje i pro ostatní úrovně podkapitol (do deváté úrovně).	informace inventárního seznamu první úrovně (aUrovenVn="1")	is1, is2 atd.	povinný atribut "is"+pořadové číslo kapitoly
	informace inventárního seznamu druhé úrovně (aUrovenVn="2")	is1.1, is1.2 atd.	ID informace inventárního seznamu první úrovně + tečka + pořadové číslo elementu castIS druhé úrovně
	informace inventárního seznamu třetí úrovně (aUrovenVn="3")	is1.1.1, is1.1.2 atd.	ID informace inventárního seznamu druhé úrovně + tečka + pořadové číslo elementu castIS třetí úrovně
rejstrik	rejstřík	rjI, rjII atd.	povinný atribut "rj" + pořadové číslo rejstříku (římskými číslicemi)
hesloRej Analogicky se postupuje i pro ostatní úrovně podkapitol (do deváté úrovně).	heslo prvního rejstříku (aUrovenVn="1")	rjI1, rjI2 atd.	povinný atribut ID rejstříku + pořadové číslo hesla
	vnořené heslo prvního rejstříku, prvního hesla (aUrovenVn="2")	rjI1.1, rjI1.2 atd.	povinný atribut ID hesla + tečka + pořadové číslo podhesla

Pokud bude výsledná norma vytvořena jako schéma XML, lze toto doporučení zahrnout přímo do schématu. Jednotlivé druhy atributů typu ID budou potom rozlišeny svým názvem (v DTD vždy aID).

3. Příloha: Typy rejstříků archivních pomůcek typu inventář či analogických.

V typologii archivních rejstříků archivní pomůcky typu inventář a analogických vycházíme opět z ČSN ISO 999 z roku 1998 (v následujícím textu jsou kurzívou uvedeny citace z této normy bez jakýkoliv úprav).

Předmětové rejstříky

Předmětové rejstříky zpřístupňují obsah dokumentů podle jejich věcné podstaty. Předmětová záhlaví jsou uspořádána abecedně nebo systematicky.

Hodnota atributu aTypRej: "predmetovy"

Poznámka: V archivní praxi se pro tento typ rejstříků také používá termín věcný.

Autorské rejstříky

Autorské rejstříky

a) *poskytují informace o dokumentech citovaných ve zpracovávaném dokumentu pod jménem autora; nebo*

b) *tvoří soupis dokumentů ze zpracovávaného souboru, určených jménem autora.*

Autorské rejstříky mohou zahrnovat jak individuální, tak i korporativní autory.

Hodnota atributu aTypRej: "autorsky"

Jmenné rejstříky

Jmenné rejstříky zpřístupňují v dokumentech obsažená jména osob, korporací nebo dalších živých nebo neživých předmětů, které jsou identifikovány vhodným jménem, např. Red Rum (závodní kůň), Macrex (počítačový program). Všechna jména lze kombinovat v jediném rejstříku.

Hodnota atributu aTypRej: "jmenny"

Poznámka: V archivní praxi do této skupiny patří rejstříky osobní (jmen osob). Jde o typ rejstříku, kde doporučujeme upřesnit typ rejstříku pomocí atributu aTypRejUpr (např.

aTypRejUpr="korporativní", aTypRejUpr="osobní").

Zeměpisné rejstříky

Zeměpisné rejstříky zpřístupňují informace nebo dokumenty prostřednictvím jmen zeměpisných lokací. Tyto lokace mohou být velmi široké, jako jsou kontinenty nebo země, nebo velmi specifické, jako města a obce nebo určité budovy v obci.

Hodnota atributu aTypRej: "zemepisny"

Poznámka: V archivní praxi se pro tento typ rejstříků také používá termín rejstřík místní nebo rejstřík lokalit. Jde o typ rejstříku, kde doporučujeme upřesnit typ rejstříku pomocí atributu aTypRejUpr (např. aTypRejUpr="obcí", aTypRejUpr="řek").

Názvové rejstříky

Názvové rejstříky zpřístupňují dokumenty nebo jejich citace zobrazením názvů všech dokumentů v jedné posloupnosti.

Hodnota atributu aTypRej: "nazvovy"

Rejstříky čísel a kódů

Rejstříky čísel a kódů zpřístupňují informace nebo dokumenty podle číselného určení, např. podle čísla patentu, ISBN, data vytvoření nebo publikování (nebo obojího).

Hodnota atributu aTypRej: "ciselKodu"

Poznámka: Do této skupiny budou patřit rejstříky časových rozsahů archiválií popsaných v archivní pomůcce, které se nově vytváří v některých pořádacích aplikacích. Opět jde o typ rejstříku, kde doporučujeme upřesnit typ rejstříku pomocí atributu aTypRejUpr (např. aTypRejUpr=" časových rozsahů").

Všeobecné rejstříky

Všeobecné rejstříky kombinují hesla ze všech nebo kterýchkoliv výše uvedených kategorií do jedné posloupnosti.

Hodnota atributu aTypRej: "vseobecny"

4. Příloha: Základní koncepce URI archivních informačních zdrojů

Považujeme za významné vytvořit jednotnou koncepci tvorby Uniform Resource Identifier (URI)^{15 (s. 14)} pro všechny informační zdroje v oblasti archivnictví. Považujeme to za důležité zvláště z hlediska užití archivních informačních zdrojů v delší perspektivě. Je třeba si uvědomit, že nemusí jít o informační zdroje v digitální podobě a už vůbec nemusí jít o informační zdroje zpřístupněné dálkovým přístupem. URI všech těchto informačních zdrojů by tedy neměla být adresa typu Uniform Resource Locator (URL), ale adresa typu Uniform Resource Name (URN).^{16 (s. 14)}

Následující text považujeme za základní úvahu k dané problematice, ale některé konkrétní závěry jsme museli vyvodit již nyní, protože je bylo nutno implementovat do popisovaného DTD.

Při tvorbě URI archivních informačních zdrojů je základním problémem schéma, které bude použito pro tvorbu URI. Existují v podstatě dvě možnosti. Je možné použít registrované schéma, do úvahy připadá např. standardní `http`⁵⁵ nebo vytvoření vlastního schématu. Nevýhoda `http` je v tom, že implikuje, že jde o URL, což v našem případě není pravda (pokud přijmeme filozofii URN). Rozhodli jsme se tedy vytvořit vlastní schéma a při jeho koncepci jsme použili doporučení (standard) RFC 3986⁵⁶ od W3C.

4.1 Popis schématu URN archivních informačních zdrojů

Schéma:

```
schéma://instituce (autorita)/identifikátor typu zdroje (cesta)?specifikace  
zdroje (dotaz)#specifikace části zdroje (fragment)
```

Popis:

schéma

Dále pracujeme s názvem schématu **czarch**. V tomto okamžiku jde jen o to, informovat "čtenáře", že nejde o žádné standardní schéma (např. `maito`, `http`, `ftp`, ale také `ISBN` apod.) a že koncepce URI vychází z této specifikace.

instituce (autorita)

Zavedení:

```
instituce (autorita) = "CZ-" číslo instituce
```

Předpokládáme, že identifikace instituce podle jejího čísla (z číselníku vedeného odborem archivní správy) je dobrým řešením. Nevýhodou je špatná čitelnost tohoto kódu. Z hlediska funkce URI je instituce (autorita) `ta`, která interpretuje informační zdroj podle zadaného URI.

Takto zavedená specifikace (včetně řetězce "CZ-") odpovídá specifikacím uvedeným v ISO 15511 (Identifikátor knihoven a analogických organizací).⁵⁷

Část schématu `instituce` je uvozena dvojitým lomítkem ("//") a ukončena lomítkem ("/"), otazníkem ("?") nebo znakem čísla ("#"), nebo koncem URI.

Příklad:

CZ-100000010	Národní archiv
CZ-217000010	Zemský archiv v Opavě
CZ-620000020	Archiv Českého vysokého učení technického v Praze

⁵⁵ Ani "řetězec" vytvořený v podobě `http` nemusí být existující adresou. Existuje precedens při deklaraci jmenných prostorů, kdy se schéma `http` často využívá pro jejich jednoznačnou identifikaci. Příkladem budiž deklarace jmenných prostorů v popisovaném DTD.

⁵⁶ Uniform Resource Identifier (URI): Generic Syntax

⁵⁷ Na tuto normu se odkazuje i standard AED (Encoded Archival Description).

identifikátor typu zdroje (cesta)

Zavedení:

```
identifikátor typu zdroje = "/" [ segment *58 ("/" segment) ]59
```

Cestu tvoří řada segmentů cesty oddělená znakem lomítka ("/"). V naší aplikaci (schématu) má za úkol identifikovat typ informačního zdroje. Část těchto segmentů je definována na centrální úrovni Ministerstvem vnitra. Další část je v kompetenci instituce.

Část schématu `identifikátor typu zdroje` vždy začíná lomítkem ("/") a je ukončena otazníkem ("?") nebo znakem čísla("#") nebo koncem URI.

Centrálně definované segmenty:

/eNAD	obecně evidence Národního archívního dědictví
/eNAD/list	evidenční list NAD
/eNAD/ap	záznam archivní pomůcky v evidenci NAD
/eNAD/vniz	záznam vnitřní změny v evidenci NAD
/eNAD/vnez	záznam vnější změny v evidenci NAD
/archSoubor	archivní soubor
/archPomucka	archivní pomůcka
/vnitrniZmena	vnitřní změna
/vnejsiZmena	vnější změna

Záznamy z evidence NAD podle vyhlášky č. 645/2004 Sb. jsou identifikovány úvodním segmentem /eNAD. Tyto záznamy vlastně tvoří specifická metadata příslušných informačních zdrojů v instituci. Je odlišena identifikace těchto metadat (t.j. např. evidenčních listů NAD) a vlastních informačních zdrojů (t.j. např. archivních souborů).

Protože instituce (autorita uvedená v první části URI) je ta, která interpretuje URI, je koncepce dalších segmentů cest plně v jejich kompetenci. Některé motivační příklady najdete v další části.

specifikace zdroje (dotaz)

Specifikuje informační zdroj v dané cestě.

```
specifikace zdroje = "?" dotaz * ("/" dotaz )
```

Část schématu `specifikace zdroje` vždy začíná otazníkem ("?") a je ukončena znakem čísla("#") nebo koncem URI. Specifikace zdroje tvoří řada dotazů oddělená znakem lomítka ("/").

```
dotaz = udaj "=" hodnota
```

Protože v tomto okamžiku lze je těžko odhadnout rozsah požití definovaného URI, nemůžeme konkretizovat podobu dotazu. Některé příklady ze závěrečné části této přílohy by měly být návodem, jak dotazy vytvářet.

specifikace části zdroje (fragment)

Může specifikovat část primárního informačního zdroje určeného předchozí částí URI. Konkrétní technologie není určena. V tomto okamžiku nás napadá jediný příklad užití, uvedený v příkladu č. 3.

Část schématu `specifikace části zdroje` vždy začíná znakem čísla("#") a je ukončena koncem URI.

⁵⁸ * - opakování výskytu v závorce (žádné, jedno nebo více). Zápis syntaxe využívá notaci ABNF (Augmented Backus-Naur Form - RFC 2234). Podobně i dále.

⁵⁹ [] - volitelný výskyt.

4.2 Příklady

Příklad 1a:

```
czarch://CZ-100000010/eNAD/ap?evidencniCislo=01608  
czarch://CZ-221202010/eNAD/ap?evidencniCislo=00112/cisloCasti=001
```

Identifikace záznamu archivní pomůcky s evidenčním číslem 1608 (z evidence NAD Národního archivu). Druhý příklad identifikuje záznam části sdruženého (skupinového) inventáře s evidenčním číslem 112 a číslem části 1 ze SOKA Beroun.

Příklad 1b:

```
czarch://CZ-100000010/archPomucka?evidencniCislo=01608  
czarch://CZ-221202010/archPomucka?evidencniCislo=00112/cisloCasti=001
```

Podobné, ale identifikace přímo archivních pomůcek.

Příklad 2a:

```
czarch://CZ-100000010/eNAD/list?cisloListu=00125  
czarch://CZ-100000010/eNAD/list?znacka=Milde  
czarch://CZ-214000010/eNAD/list?signatura=III-0027
```

Identifikace evidenčního listu NAD s evidenčním číslem 125 (z evidence Národního archivu) a stejného pomocí značky. Třetí příklad identifikuje list NAD pomocí signatury ze Státního oblastního archivu v Litoměřicích.

Příklad 2b:

```
czarch://CZ-100000010/archSoubor?cisloListu=00125  
czarch://CZ-100000010/archSoubor?znacka=Milde  
czarch://CZ-214000010/archSoubor?signatura=III-0027
```

Identifikace archivního souboru s evidenčním číslem listu NAD č. 125 (z evidence Národního archivu) a stejného pomocí značky. Třetí příklad identifikuje archivní soubor pomocí signatury ze Státního oblastního archivu v Litoměřicích.

Příklad 3:

```
czarch://CZ-100000010/publikace?ISBN=781608789#kap1
```

Identifikace publikace vydané institucí a určené pomocí ISBN. Příklad ukazuje na část publikace identifikované pomocí "fragmentu" kap1. Pokud by šlo o publikaci v digitální podobě uložené v dokumentu XML, může jít o adresování pomocí technologie XPointer.

Příklad 4:

```
eczArch://CZ-000000010/Josef.Hora?cj=AS-877/2-2005
```

Tímto příkladem si nejsme moc jisti, ale lze si představit informační zdroje, které bude vhodné identifikovat přes jméno osoby (zaměstnance instituce).